

Tematická zpráva

Vzdělávání v bezpečnostních tématech

Praha, duben 2016

Obsah

1	Úvod	3
2	Zaměření inspekční činnosti	3
3	Dopravní výchova (DV)	4
3.1	Dopravní výchova v předškolním vzdělávání	4
3.2	Dopravní výchova v základním vzdělávání	7
3.3	Výchova k bezpečnosti v dopravě ve středním vzdělávání	11
4	Příprava občanů k obraně státu (POKOS)	15
4.1	Příprava občanů k obraně státu v základním vzdělávání	15
5	Ochrana člověka za běžných rizik a mimořádných událostí (OČBRMU)	18
5.1	Ochrana člověka za běžných rizik a mimořádných událostí v předškolním vzdělávání	18
5.2	Ochrana člověka za běžných rizik a mimořádných událostí v základním vzdělávání	21
5.3	Ochrana člověka za běžných rizik a mimořádných událostí ve středním vzdělávání	25
6	Ochrana zdraví (OZ)	29
6.1	Ochrana zdraví v předškolním vzdělávání	29
6.2	Ochrana zdraví v základním vzdělávání	31
6.3	Ochrana zdraví ve středním vzdělávání	35
7	Vzdělávání v oblasti bezpečnosti – souhrnná zjištění	38
7.1	Vzdělávání v oblasti bezpečnosti v předškolním vzdělávání	38
7.2	Vzdělávání v oblasti bezpečnosti v základním vzdělávání	40
7.3	Vzdělávání v oblasti bezpečnosti ve středním vzdělávání	43
8	Závěry	46
9	Doporučení	48
	Seznam zkratk	49

1 Úvod

Česká školní inspekce předkládá tematickou zprávu s výsledky inspekční činnosti zaměřené na vzdělávání v oblasti bezpečnosti v předškolním, základním a středním vzdělávání. Inspekční činnost byla realizována podle § 174 odst. 2 písm. a) a d) zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Tematická inspekční činnost se skládala ze dvou částí – z inspekčního elektronického zjišťování a z prezenční inspekční činnosti ve vybraných školách. Do inspekčního elektronického zjišťování, které se uskutečnilo od 25. 11. do 2. 12. 2015 v podobě on-line elektronického dotazníku pro ředitele škol, byly zapojeny všechny mateřské, základní a střední školy zapsané do školského rejstříku. Prezenční inspekční činnost byla realizována od listopadu 2015 do února 2016 ve 107 základních školách a víceletých gymnáziích a ve 22 středních školách.

Na přípravě a realizaci tematické inspekční činnosti se podílela mezirezortní expertní skupina pro optimalizaci výuky bezpečnostních témat, kterou tvoří zástupci Hasičského záchranného sboru ČR, Ministerstva vnitra ČR, Ministerstva obrany ČR, Ministerstva zdravotnictví ČR, Ministerstva dopravy ČR, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR, České školní inspekce, Policejního prezidia ČR, Institutu ochrany obyvatelstva a Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity. Úkolem této expertní skupiny je analyzovat stávající systém výchovy a vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva, navrhnout systémové změny a opatření k odstranění stávajících nedostatků, a tím optimalizovat vzdělávání dětí, žáků a studentů v oblasti jejich bezpečnosti. Předkládaná tematická zpráva bude sloužit mimo jiné také jako podklad pro další úkony v rámci naplňování Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030.

2 Zaměření inspekční činnosti

Vzdělávání v oblasti bezpečnosti je komplexním tématem průřezově zasahujícím více vzdělávacích předmětů či oblastí. Zahrnuje dopravní výchovu, výchovu k ochraně zdraví, vzdělávání k ochraně za běžných rizik a mimořádných událostí a přípravu občanů k obraně státu, přičemž pouze některá dílčí témata jsou obsahem vzdělávání na všech stupních škol.

V rámci inspekční činnosti Česká školní inspekce zjišťovala, v jakých bezpečnostních tématech školy žáky vzdělávají, jakým způsobem je vzdělávání v jednotlivých tématech v rámci jednotlivých školních vzdělávacích programů organizováno, do kterých předmětů nebo vzdělávacích oblastí a jakým způsobem jsou daná bezpečnostní témata zařazována, jaké jsou aprobační pedagogů, kteří se ve větší míře podílejí na vzdělávání v příslušných tématech, jaké tematicky zaměřené vzdělávací programy a kurzy pedagogové absolvovali, jaké pomůcky a materiály zpracované externími dodavateli, jako je např. Hasičský záchranný sbor ČR, BESIP (oddělení ve struktuře Ministerstva dopravy ČR) nebo Ministerstvo obrany ČR, učitelé při výuce používají, jestli si pro výuku připravují nebo zajišťují nějaké odborné materiály sami, s jakými subjekty na vzdělávání spolupracují, jaké metody a formy jsou při výuce užívány, jaké druhy akcí a praktických cvičení školy při vzdělávání v příslušných tématech organizují, jakým způsobem jsou ověřovány znalosti dětí a žáků v daných oblastech nebo do jaké míry si děti a žáci znalosti a dovednosti v jednotlivých bezpečnostních tématech osvojují. Vše bylo přirozeně upraveno s vědomím specifik a odlišností mateřských, základních a středních škol.

Inspekční činnost na místě se kromě hospitací či účasti na praktických akcích organizovaných v rámci jednotlivých bezpečnostních témat zaměřila také na rozhovory s učiteli, v jejichž předmětech nebo vyučovaných vzdělávacích oblastech jsou bezpečnostní tematiky ve větší míře zahrnuty. Zjišťováno tak bylo například to, jaké způsoby organizace výuky daných témat považují učitelé za nejvhodnější, jak hodnotí kvalitu a využitelnost dostupných pomůcek či učebních textů, jakou formou byli pedagogové na vysokých školách seznamováni s výukou bezpečnostních problematik, zda je podle nich na jejich škole věnována bezpečnostním problematikám přiměřená pozornost, jaké konkrétní formy podpory by učitelé uvítali nebo zda se domnívají, že žáci vnímají vzdělávání v bezpečnostních tématech jako užitečné. Samozřejmostí pak bylo také vlastní posuzování ze strany inspekčních pracovníků České školní inspekce, které v některých případech doprovodili také přizvaní externí experti, kteří se na otázky bezpečnosti zaměřují.

Zjištění inspekční činnosti v jednotlivých oblastech jsou uvedena v následujícím přehledu.

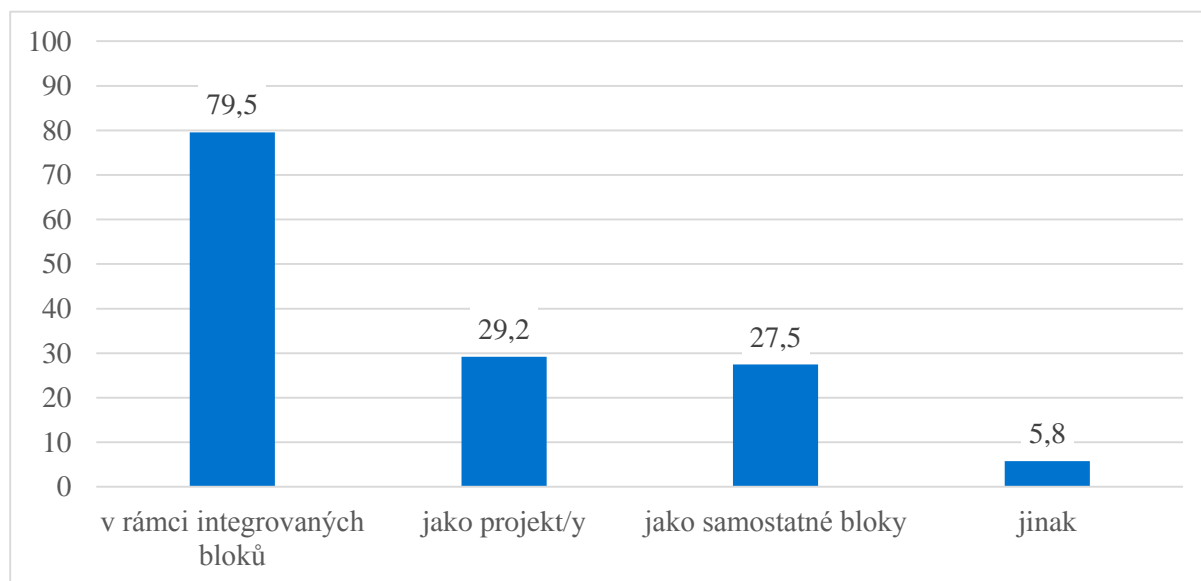
3 Dopravní výchova (DV)

3.1 Dopravní výchova v předškolním vzdělávání

Získání znalostí a upevnění schopností, dovedností a návyků v oblasti dopravy napomáhá dětem chránit své zdraví i zdraví ostatních účastníků silničního provozu. Dopravní výchova je v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání (RVP PV) zařazena především do vzdělávací oblasti Dítě a svět. Téma dopravní výchovy je částečně pokryto také v oblasti Dítě a jeho tělo a Jazyk a řeč. Důraz je zde kladen na prevenci úrazů v dopravních situacích a rozlišování obrazových symbolů v podobě dopravních značek a porozumění jejich významu. Cílem dopravní výchovy pro děti předškolního věku je získání specifických dovedností umožňujících bezpečně reagovat v dopravních situacích, umět se v dopravním prostředí orientovat a naučit se používat základní pravidla silničního provozu přiměřeně věku.

Výrazná většina mateřských škol vzdělává děti v dopravní výchově více než okrajově (92,8 %). Další komentáře se tedy týkají pouze těchto škol.

Graf č. 1 Organizace dopravní výchovy v předškolním vzdělávání – podíl škol (v %)

Mateřské školy realizují dopravní výchovu nejčastěji v rámci integrovaných bloků (79,5 % škol). V 29,2 % škol je dopravní výchova realizována formou samostatných bloků. Mírně nižší podíl škol vytváří vlastní školní projekty.

Tabulka č. 1 Personální zajištění vzdělávání dětí v dopravní výchově – podíl škol (v %)

Personální zajištění	podíl
učitel mateřské školy	99,3
externí odborník s pedagogickým vzděláním	5,4
externí odborník bez pedagogického vzdělání	27,8

Vzdělávání dětí v dopravní výchově v mateřských školách zajišťují téměř vždy učitelé (99,3 % škol). Třetina škol uvedla, že do dopravní výchovy dětí zapojují externího odborníka, pouze v 5,4 % škol jde o externího odborníka s pedagogickým vzděláním.

Tabulka č. 2 Učitelé dopravní výchovy – absolvování kurzu/školení v posledních 2 letech – podíl škol (v %)

Školení/kurz	podíl
organizovaný Ministerstvem vnitra nebo s jeho účastí	0,3
organizovaný Policií ČR nebo s její účastí	8,2
organizovaný BESIP nebo s jeho účastí	9,0
organizovaný NIDV v rámci DVPP	4,1
jiný v rámci DVPP	8,5
jiný mimo DVPP	5,9
žádný	70,6

V 70,6 % škol učitelé neabsolvovali v posledních 2 letech žádné školení/kurz k dopravní výchově. Ostatní učitelé se nejčastěji účastní kurzů organizovaných BESIP nebo s jeho účastí – 9 % škol, kurzů od jiných organizátorů v rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků (DVPP) – 8,5 %, či kurzů organizovaných Policií ČR nebo s její účastí – 8,2 % škol.

Tabulka č. 3 Využití pomůcek a materiálů externích dodavatelů ke vzdělávání dětí v oblasti dopravní výchovy – podíl škol (v %)

Pomůcky a materiály	podíl
semafony	55,6
dopravní značky	92,8
dopravní koberce	76,1
multimediální programy	36,3
přechody pro chodce	39,0
jiné	20,0
žádné	2,1

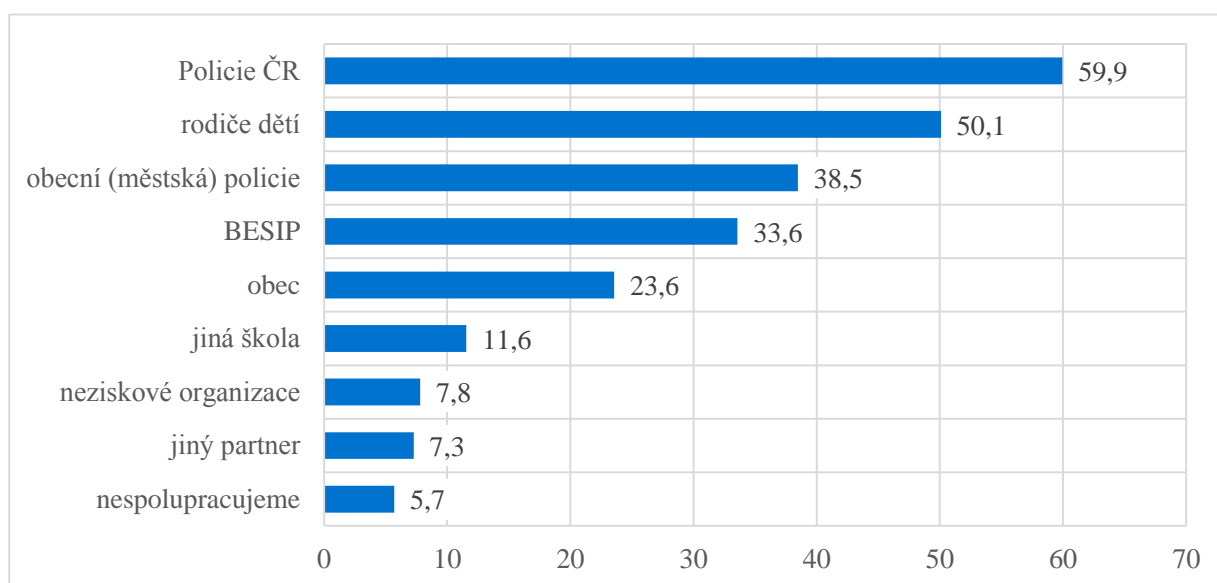
Od externích dodavatelů školy nejčastěji využívají dopravní značky (92,8 % škol), dopravní koberce (76,1 % škol) a semafony (55,6 % škol). Časté je také využití přechodů pro chodce (39 % škol) a multimediálních programů (36,3 % škol). Jako jiné materiály mateřské školy uváděly reflexní vesty a jiné reflexní prvky a obrazové materiály (omalovánky, vystřihovánky apod.).

Tabulka č. 4 Další materiály a podklady pro výuku zajišťované samotnými učiteli – podíl škol (v %)

Materiály a podklady	podíl
materiály z internetu a dalších veřejných zdrojů	85,0
výukové karty	62,8
svépomocně vytvořené pomůcky	81,3
jiné	4,5
žádné	0,6

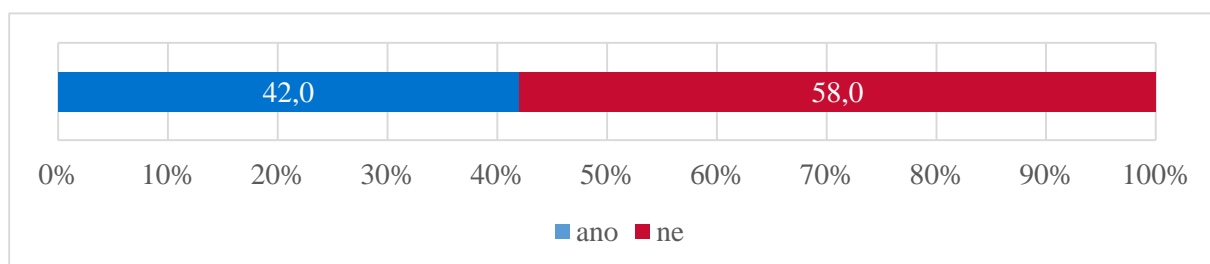
Pro výuku dopravní výchovy si učitelé sami zajišťují nejčastěji materiály z internetu a dalších veřejných zdrojů (85 % škol) a svépomocně vytvořené pomůcky (81,3 % škol). Méně často využívají výukové karty (62,8 % škol).

Graf č. 2 Spolupráce s partnery v tématu dopravní výchovy – podíl škol (v %)

Mateřské školy v největší míře spolupracují v tématu dopravní výchova s Policií ČR (59,9 % škol) a s rodiči dětí (50,1 % škol), méně často spolupracují s obecní (městskou) policií (38,5 % škol) a BESIP (33,6 % škol). Mezi jiné partnery pak ve větší míře patří provozovatelé dopravních hřišť a domy dětí a mládeže. Pouze 5,7 % mateřských škol nespolupracuje s žádným partnerem.

Graf č. 3 Využití dopravního hřiště pro praktický nácvik v dopravní výchově – podíl škol (v %)

Praktický nácvik dovedností na dopravním hřišti, který se jeví jako nejefektivnější a kde si děti mohou vyzkoušet účast v silničním provozu v různých rolích, využívají přibližně dvě pětiny škol.

3.2 Dopravní výchova v základním vzdělávání

Dopravní výchova se v základním vzdělávání zaměřuje na získávání teoretických znalostí a praktických dovedností žáků v oblasti bezpečnosti silničního provozu. Na 1. stupni základních škol je zařazena do vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět, na 2. stupni je začleněna do vzdělávacího oboru výchova ke zdraví (vzdělávací oblast Člověk a zdraví). V revidovaném Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání (RVP ZV) platném od září 2013 byla výuka dopravní výchovy posílena na obou stupních (byla upravena či doplněna charakteristika, cílové zaměření, některé očekávané výstupy a učivo této oblasti). Důvodem byl nárůst smrtelných a dalších úrazů dětí a žáků v silniční a železniční dopravě, získání řidičského průkazu mladistvými na malé motocykly a související nehodovost.

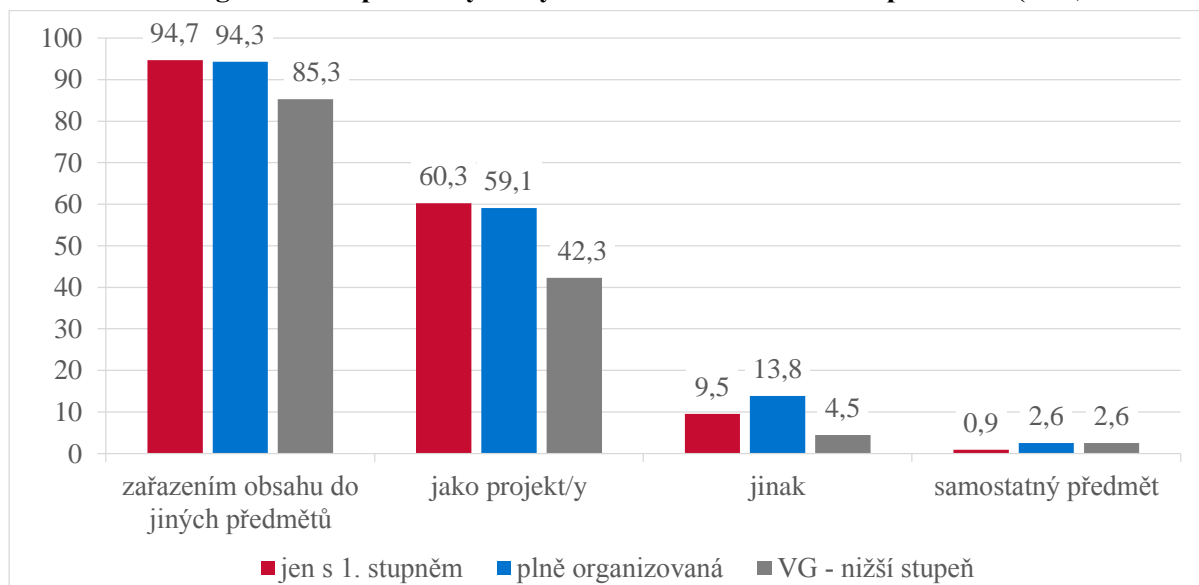
Tabulka č. 5 Podíl škol, které vzdělávají žáky v dopravní výchově více než okrajově (v %)

Dopravní výchova	ZŠ jen s 1. stupněm	ZŠ plně organizovaná	VG - nižší stupeň	celkem
	97,2	97,6	54,0	94,5

Dopravní výchovu zařazují do výuky více než okrajově téměř všechny základní školy, u nižšího stupně víceletých gymnázií je to více než polovina škol.

Dále se výsledky vztahují pouze k těmto školám, které uvedly, že se dopravní výchově věnují více než okrajově. Následující graf zobrazuje, jakým způsobem je dopravní výchova v základním vzdělávání zařazována do výuky v těchto školách.

Graf č. 4 Organizace dopravní výchovy v základním vzdělávání – podíl škol (v %)

Dopravní výchova je v základním vzdělávání nejčastěji zařazována do jiných předmětů. Velká část škol ji zařazuje také jako projekty (častěji základní školy oproti víceletým gymnáziím). Z hlediska jiného způsobu zařazení dopravní výchovy do výuky jde především o výuku na dopravním hřišti, zajištění besed s odborníky a organizaci soutěží s dopravní tematikou. Jako samostatný předmět ji školy realizují pouze výjimečně.

Tabulka č. 6 Zařazení dopravní výchovy do předmětů – podíl škol (v %)

Předměty	ZŠ jen s 1. stupněm	ZŠ plně organizovaná	VG - nižší stupeň	celkem
prvouka	95,9	91,4	–	89,5
vlastivěda	68,3	61,1	–	61,3
občanská výchova/společenské vědy	1,0	70,0	85,0	47,9
tělesná výchova	58,1	47,2	74,4	51,8
jiný předmět	16,3	24,0	15,0	21,2
<i>přírodověda/přírodopis/biologie</i>	8,3	7,2	5,3	7,7
<i>výchova ke zdraví, zdravověda, Člověk a zdraví</i>	0,2	10,7	1,5	6,9

V základních školách je dopravní výchova nejčastěji zařazena do prvouky (95,9 % škol jen s 1. stupněm, 91,4 % plně organizovaných škol). V plně organizovaných základních školách je kromě prvouky často také součástí občanské výchovy (70 % škol) a ve školách jen s 1. stupněm také vlastivědy (68,3 % škol). Ve víceletých gymnáziích je dopravní výchova nejčastěji zařazena do občanské výchovy (85 % škol) a tělesné výchovy (74,4 % škol).

Tabulka č. 7 Zařazení témat dopravní výchovy v ŠVP – podíl škol (v %)

Zařazení dopravní výchovy v ŠVP	ZŠ plně organizovaná
rozpracována pro 1. i 2. stupeň rovnoměrně	31,5
výuka DV převládá na 1. stupni	67,7
výuka DV převládá na 2. stupni	0,8

Výuka dopravní výchovy převládá na 1. stupni, a to i v plně organizovaných školách. V necelé třetině plně organizovaných škol je rozpracována pro 1. i 2. stupeň rovnoměrně.

Tabulka č. 8 Aprobace učitelů, kteří se větší měrou podílejí na vzdělávání žáků v dopravní výchově – podíl škol (v %)

Aprobace	ZŠ jen s 1. stupněm	ZŠ plně organizovaná	VG - nižší stupeň	celkem
učitel 1. stupně základní školy	98,7	91,9	0,0	90,4
občanská výchova/společenské vědy	1,1	49,8	82,5	35,0
tělesná výchova	2,6	38,9	79,2	28,5
fyzika	0,1	6,5	7,8	4,4
chemie	0,2	3,6	4,5	2,5
přírodopis/biologie	1,3	13,3	18,8	9,5
zeměpis	0,3	7,4	12,3	5,3
dějepis	0,4	3,4	1,3	2,3
český jazyk	0,9	5,1	4,5	3,7
matematika	0,7	5,9	3,9	4,1
cizí jazyk	1,5	2,9	5,8	2,5
ICT	0,7	3,7	1,9	2,7
speciální pedagogika	9,1	16,3	0,0	13,5
jiná aprobace	3,0	6,0	0,6	4,9
externí odborník s pedagog. vzděláním	5,9	7,1	1,3	6,5
externí odborník bez pedagog. vzdělání	11,0	14,5	6,5	13,0

Dopravní výchova je v základních školách nejčastěji vyučována učiteli s aprobačí pro 1. stupeň základní školy (v 98,7 % škol jen s 1. stupněm a v 91,9 % plně organizovaných škol). V plně organizovaných školách dopravní výchovu vyučují přibližně v polovině škol také učitelé s aprobačí občanská výchova a v necelých dvou pětinách škol učitelé s aprobačí tělesná výchova. Ve víceletých gymnáziích jsou vyučujícími dopravní výchovy nejčastěji učitelé s aprobačí občanská výchova (82,5 %) a tělesná výchova (79,2 %). Uvedené aprobače učitelů odpovídají předmětům, do kterých je dopravní výchova zařazována. Externí odborníci s pedagogickým vzděláním se na výuce dopravní výchovy podílejí celkem v 6,5 % škol a externí odborníci bez pedagogického vzdělání ve 13 % škol (to je nejvíce ve srovnání s ostatními bezpečnostními tématy).

Tabulka č. 9 Učitelé dopravní výchovy – absolvování školení/kurzu v posledních 2 letech – podíl škol (v %)

Školení/kurz	ZŠ jen s 1. stupněm	ZŠ plně organizovaná	VG - nižší stupeň	celkem
organizovaný Ministerstvem vnitra nebo s jeho účastí	0,8	0,8	0,7	0,8
organizovaný Policií ČR nebo s její účastí	7,0	9,2	9,8	8,5
organizovaný BESIP nebo s jeho účastí	15,1	21,5	2,6	18,7
organizovaný NIDV v rámci DVPP	5,4	8,8	2,0	7,4
jiný v rámci DVPP	9,5	12,8	6,5	11,4
jiný mimo DVPP	5,6	7,0	7,2	6,6
žádný	65,7	54,3	75,8	58,8

Celkem 58,8 % učitelů dopravní výchovy neabsolvovalo v posledních dvou letech žádné školení či kurz zaměřený na dopravní výchovu. Pokud učitelé kurz absolvovali, šlo nejčastěji o kurz organizovaný BESIP nebo s jeho účastí a jiný kurz v rámci DVPP. Kurzů se častěji účastnili učitelé v základních školách než ve víceletých gymnáziích.

Tabulka č. 10 Využití pomůcek a materiálů externích dodavatelů ke vzdělávání žáků v oblasti dopravní výchovy – podíl škol (v %)

Pomůcky a materiály	ZŠ jen s 1. stupněm	ZŠ plně organizovaná	VG - nižší stupeň	celkem
semafony	19,6	21,1	3,9	19,9
dopravní značky	84,0	75,0	11,6	75,5
dopravní koberce	41,2	39,6	0,0	38,6
přechody pro chodce	19,2	21,9	5,8	20,3
pracovní listy	91,9	91,3	27,1	89,0
multimediální programy	44,5	52,5	31,6	49,1
interaktivní programy	71,8	64,0	14,8	64,6
výuková videa	58,6	67,9	54,8	64,4
jiné	3,5	5,1	3,2	4,5
žádné	0,8	0,4	23,9	1,5

Základní školy nejčastěji používají k výuce dopravní výchovy pracovní listy, dopravní značky, interaktivní programy a výuková videa. Ve víceletých gymnáziích převažuje využití výukových videí a necelá čtvrtina víceletých gymnázií žádné pomůcky nevyužívá.

Tabulka č. 11 Další materiály a podklady pro výuku zajišťované samotnými učiteli – podíl škol (v %)

Materiály a podklady	ZŠ jen s 1. stupněm	ZŠ plně organizovaná	VG - nižší stupeň	celkem
materiály z internetu a dalších veřejných zdrojů	89,9	91,3	86,3	90,6
výukové karty	47,1	40,0	2,6	40,9
letáky	24,2	28,3	20,9	26,8
svépomocně vytvořené pomůcky	62,8	64,3	24,8	62,3
jiné	2,1	2,4	1,3	2,3
žádné	1,8	1,5	9,2	1,9

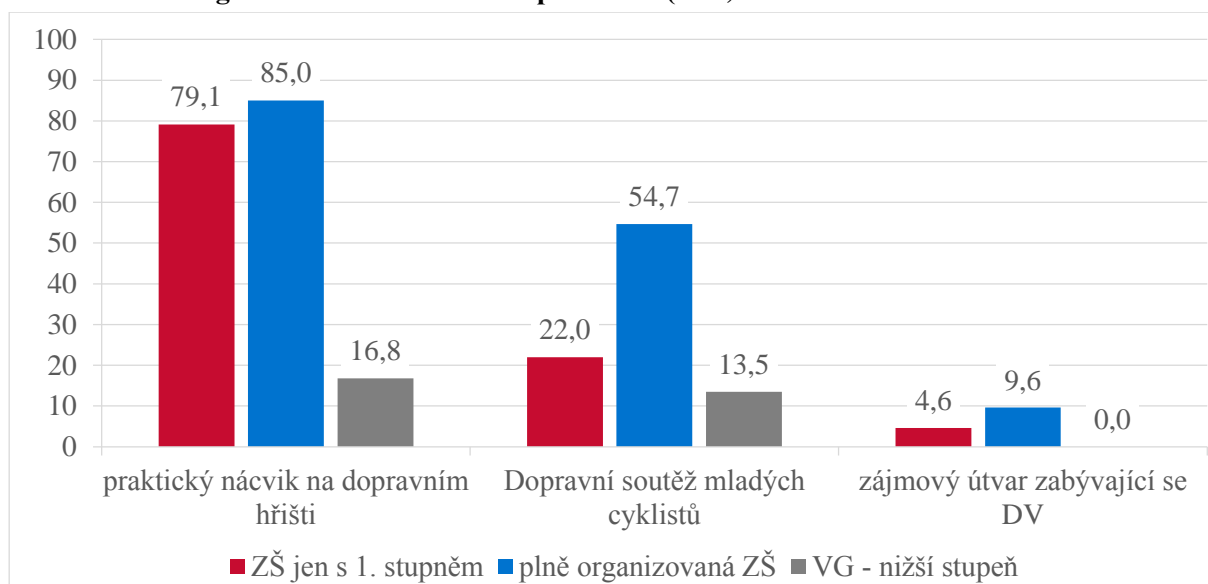
Většina škol si dále pro výuku dopravní výchovy zajišťuje materiály z internetu a dalších veřejných zdrojů (90,6 % škol). Učitelé si také často sami vytvářejí vlastní pomůcky (v 62,3 % škol). Žádné další pomůcky si nezajišťují pouze necelá 2 % učitelů dopravní výchovy, přičemž vyšší podíl učitelů, kteří si sami nezajišťují další podklady a materiály, je ve víceletých gymnáziích.

Tabulka č. 12 Spolupráce s partnery v tématu dopravní výchovy – podíl škol (v %)

Partneři	ZŠ jen s 1. stupněm	ZŠ plně organizovaná	VG - nižší stupeň	celkem
Policie ČR	68,5	73,4	52,6	70,9
obecní (městská) policie	23,9	55,3	43,4	44,6
BESIP	56,4	63,3	17,1	59,3
rodiče žáků	31,7	23,1	16,4	25,6
neziskové organizace	10,7	14,2	9,2	12,8
jiná škola	12,0	10,2	3,3	10,5
obec	28,2	28,8	15,1	28,1
jiný partner	15,8	14,9	7,2	14,8
v uvedené oblasti s partnery nespolupracujeme	2,4	1,3	21,7	2,5

Školy spolupracují na výuce dopravní výchovy v největší míře s Policií ČR, BESIP a obecní (městskou) policií. S obcemi školy často spolupracují jako s provozovateli dopravních hřišť. Z jiných partnerů jsou to např. střediska volného času, která stejně jako v případě obcí provozují dopravní hřiště. Z dalších partnerů školy spolupracují např. s autoškolami. S žádnými partnery v dopravní výchově nespolupracuje více než pětina víceletých gymnázií, základní školy zpravidla vždy s někým spolupracují.

Graf č. 5 Organizace dalších aktivit – podíl škol (v %)

Většina základních škol realizuje praktický nácvik v dopravní výchově na dopravním hřišti (79,1 % ZŠ jen s 1. stupněm a 85 % plně organizovaných ZŠ). Na nižším stupni víceletých gymnázií je to 16,8 % škol.

Rada vlády České republiky pro bezpečnost silničního provozu a Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ve spolupráci s Policejním prezidiem, Českým červeným křížem, Ústředním automotoklubem České republiky a Autoklubem České republiky každoročně vyhlašují Dopravní soutěž mladých cyklistů určenou žákům starším 10 let. Žáci soutěží ve dvou kategoriích (10 až 12 let a 13 až 16 let) v teoretickém testu znalostí pravidel silničního provozu, praktické jízdě podle pravidel silničního provozu, v jízdě zručnosti a zásadách první pomoci.

Do Dopravní soutěže mladých cyklistů se zapojuje více než polovina plně organizovaných základních škol a více než pětina škol s 1. stupněm (ty také častěji pořádají vlastní soutěže – v 26,9 % škol). Do Dopravní soutěže mladých cyklistů se zapojuje 13,5 % víceletých gymnázií.

Zájmový útvar zabývající se dopravní výchovou organizuje jen malý podíl škol (celkem 7,6 %). Častěji je nabízen v plně organizovaných školách (9,6 %) ve srovnání se školami, které mají jen 1. stupeň (4,6 %). Ve víceletých gymnáziích není kroužek dopravní výchovy realizován vůbec.

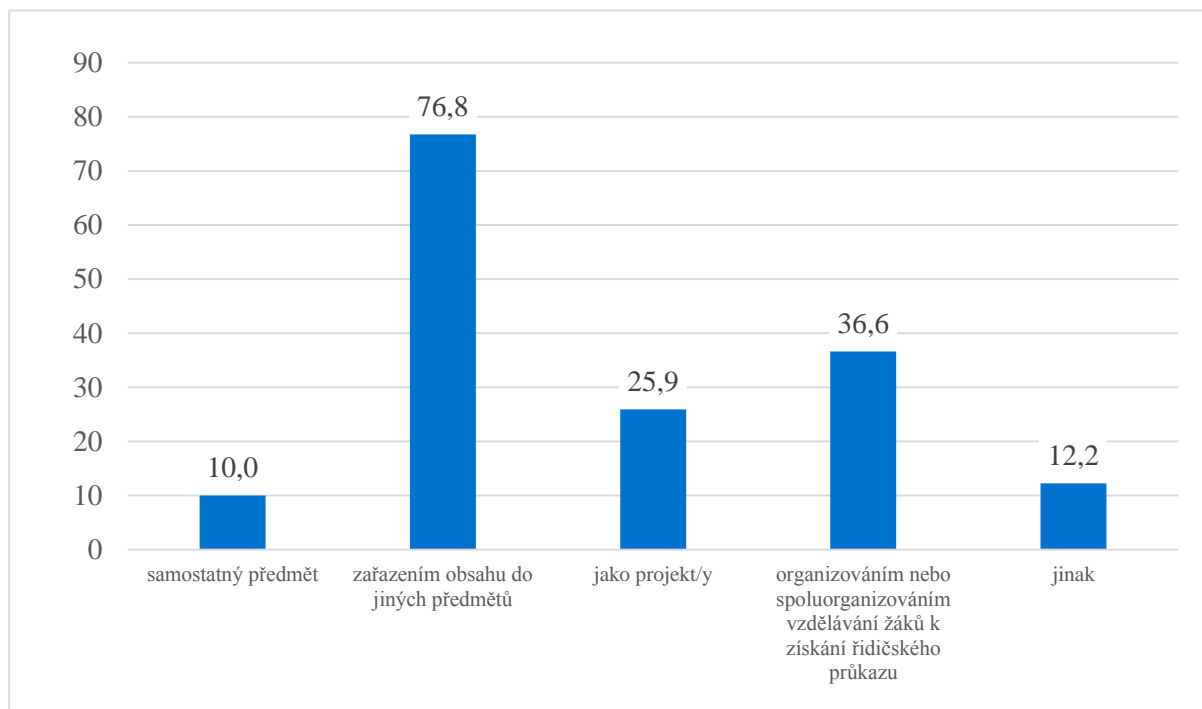
3.3 Výchova k bezpečnosti v dopravě ve středním vzdělávání

Výchova k bezpečnosti v dopravě ve středních školách navazuje na dopravní výchovu v základních školách. Zaměřuje se na získávání teoretických znalostí a praktických dovedností žáků v oblasti bezpečnosti silničního provozu. V Rámcovém vzdělávacím programu pro gymnázia (RVP G) je bezpečnost v dopravě součástí vzdělávacího oboru výchova ke zdraví. V rámcových vzdělávacích programech pro obory odborného vzdělávání není bezpečnost v dopravě přímo zmíněna, ale je součástí některých oborů, v nichž je vyučován předmět Řízení motorových vozidel.

Výchovu k bezpečnosti v dopravě vyučuje více než okrajově necelá polovina středních škol (46,1 %).

Dále se výsledky vztahují pouze k těmto školám, které uvedly, že se výchově k bezpečnosti v dopravě věnují více než okrajově. Následující graf ukazuje, jakým způsobem je výchova k bezpečnosti v dopravě ve středním vzdělávání zařazována do výuky v těchto školách.

Graf č. 6 Organizace výchovy k bezpečnosti v dopravě ve středním vzdělávání – podíl škol (v %)

Výchova k bezpečnosti v dopravě je ve středních školách nejčastěji zařazována do jiných předmětů (76,8 % škol). Ve více než třetině škol (36,6 %) je tato oblast organizována nebo spoluorganizována ve vztahu ke vzdělávání žáků k získání řidičského průkazu. Organizaci výchovy k bezpečnosti v dopravě formou projektů uvedlo 25,9 % škol. Výchovu k bezpečnosti v dopravě vyučuje v samostatném předmětu 10 % škol. Jinými způsoby organizuje výchovu bezpečnosti v dopravě 12,2 % škol, nejčastěji jde o besedy, přednášky nebo pravidelná poučení o bezpečnosti v dopravě na sportovních a mimoškolních akcích.

Tabulka č. 13 Zařazení výchovy k bezpečnosti v dopravě do předmětů – podíl škol (v %)

Předměty	podíl
občanská výchova/společenské vědy	71,5
tělesná výchova	60,4
fyzika	7,1
zeměpis	5,1
odborné předměty	41,2
jiné předměty	14,6

Výchova k bezpečnosti v dopravě je v největší míře zařazována do občanské výchovy (71,5 % škol), tělesné výchovy (60,4 % škol) a odborných předmětů (41,2 % škol). V malé míře je problematika výchovy k bezpečnosti v dopravě zahrnuta do jiných předmětů (14,6 % škol, hlavně do výchovy ke zdraví a řízení motorových vozidel), fyziky (7,1 % škol) a zeměpisu (5,1 % škol).

Tabulka č. 14 Aprobace učitelů, kteří se větší měrou podílejí na vzdělávání žáků v tématu výchova k bezpečnosti v dopravě – podíl škol (v %)

Aprobace	podíl
občanská výchova/společenské vědy	52,1
tělesná výchova	50,3
fyzika	8,1
chemie	4,2
biologie	8,5
zeměpis	7,6
dějepis	2,0
český jazyk	5,2
matematika	4,9
cizí jazyk	5,8
odborné předměty	39,6
ICT	5,8
speciální pedagogika	18,4
jiná aprobace	9,1
externí odborník s pedagogickým vzděláním	7,8
externí odborník bez pedagogického vzdělání	15,2

Učitelé, kteří se větší měrou podílejí na vzdělávání žáků k bezpečnosti v dopravě, mají v největší míře aprobaci občanská výchova (52,1 % škol) a tělesná výchova (50,3 % škol), méně často odborné předměty (39,6 % škol). Do výuky se zapojuje ve větší míře v porovnání s jinými oblastmi bezpečnosti externí odborník bez pedagogického vzdělání (15,2 % škol), zejména při vzdělávání žáků k získání řidičského průkazu.

Tabulka č. 15 Učitelé výchovy k bezpečnosti v dopravě – absolvování školení/kurzu v posledních 2 letech – podíl škol (v %)

Školení/kurz	podíl
organizovaný Ministerstvem vnitra nebo s jeho účastí	4,6
organizovaný Policií ČR nebo s její účastí	13,1
organizovaný BESIP nebo s jeho účastí	9,5
organizovaný NIDV v rámci DVPP	3,6
jiný v rámci DVPP	12,2
jiný mimo DVPP	18,4
žádný	54,6

Učitelé středních škol se v posledních 2 letech účastnili školení či kurzů výchovy k bezpečnosti v dopravě v malé míře, učitelé v 54,6 % škol neabsolvovali žádné školení či kurz výchovy k bezpečnosti v dopravě. Pokud kurzy absolvovali, pak se jednalo o jiné kurzy v rámci DVPP (12,2 % škol) a mimo DVPP (18,4 % škol), kurz organizovaný Policií ČR nebo s její účastí (13,1 % škol) a organizovaný BESIP nebo s jeho účastí (9,5 % škol).

Tabulka č. 16 Využití pomůcek a materiálů externích dodavatelů ke vzdělávání žáků v oblasti výchovy k bezpečnosti v dopravě – podíl škol (v %)

Pomůcky a materiály externích dodavatelů	podíl
SW aplikace pro ICT techniku	31,7
tištěné materiály, publikace	75,2
multimediální aplikace	43,5
názorné pomůcky	42,6
jiné	3,7
žádné	9,5

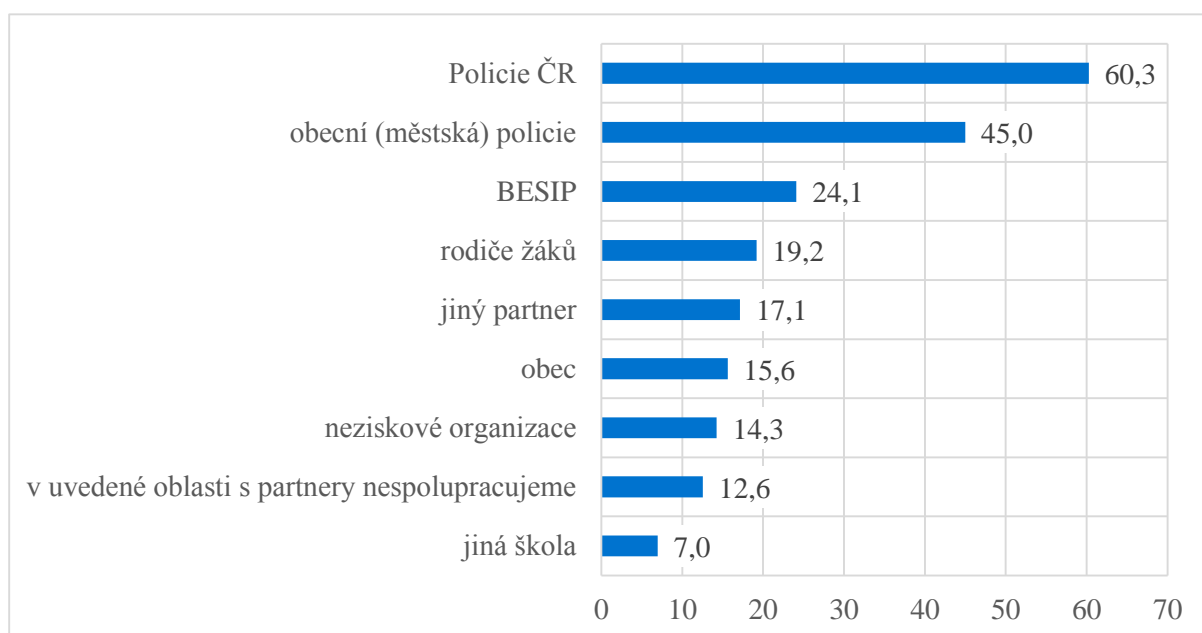
V oblasti výchovy k bezpečnosti v dopravě využívají školy od externích dodavatelů nejčastěji tištěné materiály a publikace (75,2 % škol). Časté je využití multimediálních aplikací (43,5 % škol), názorných pomůcek (42,6 % škol) a SW aplikací (31,7 % škol). V necelé desetině středních škol nejsou využívány žádné pomůcky a materiály od externích dodavatelů.

Tabulka č. 17 Další materiály a podklady pro výuku zajišťované samotnými učiteli – podíl škol (v %)

Další materiály a podklady	podíl
materiály z internetu a dalších veřejných zdrojů	88,3
výukové karty	9,3
letáky	30,7
svépomocně vytvořené pomůcky	36,8
jiné	2,7
žádné	7,0

Pro výuku bezpečnosti v dopravě si učitelé sami zajišťují nejčastěji materiály z internetu a dalších veřejných zdrojů (88,3 % škol). Méně často využívají svépomocně vytvořené pomůcky (36,8 % škol) a různé letáky (30,7 % škol), v malé míře vytvářejí učitelé výukové karty (9,3 %).

Graf č. 7 Spolupráce s partnery v tématu výchova bezpečnosti v dopravě – podíl škol (v %)

Střední školy v největší míře spolupracují v tématu výchova k bezpečnosti v dopravě s Policií ČR (60,3 % škol) a obecní (městskou) policií (45 % škol). Méně často spolupracují s BESIP (24,1 % škol), rodiči žáků (19,2 % škol), jiným partnerem (17,1 % škol, jde zejména o spolupráci s autoškolou a Hasičským záchranným sborem), obcemi (15,6 % škol) a různými neziskovými organizacemi (14,3 % škol). Ve výchově k bezpečnosti v dopravě nespolupracuje s žádným partnerem 12,6 % středních škol.

4 Příprava občanů k obraně státu (POKOS)

4.1 Příprava občanů k obraně státu v základním vzdělávání

Vzdělávací obsah přípravy občanů k obraně státu (POKOS) vychází z Koncepce přípravy občanů k obraně státu a od 1. září 2013 je nově součástí RVP ZV. Je začleněn do vzdělávacích oblastí Člověk a jeho svět na 1. stupni a Člověk a společnost (konkrétně do vzdělávacího oboru Výchova k občanství) na 2. stupni. Důvodem byla absence tohoto tématu v RVP ZV, zrušení povinné vojenské přípravy a na základě toho také neinformovanost občanů o jejich povinnostech týkajících se obrany vlasti.

Výuka POKOS je zaměřena zejména na zdravotnickou přípravu, přípravu k civilní ochraně nebo na přípravu ke vzájemné pomoci v krizových situacích vojenského i nevojenského charakteru. Žáci v rámci vzdělávání získají základní informace o současném bezpečnostním prostředí, o výhodách členství ČR v mezinárodních bezpečnostních a politicko-vojenských organizacích, o principech obrany státu a o úloze ozbrojených sil ČR při zajišťování obrany státu a při řešení krizí nevojenského charakteru (např. záchranné práce při pohromách nebo jiných závažných situacích, jako jsou povodně, rozsáhlé lesní požáry, sněhové kalamity, zemětřesení a průmyslové a ekologické havárie). Zároveň se seznamují s povinnostmi, které jim jakožto občanům ČR ve vztahu k obraně státu vyplývají z platných právních norem.¹

Tabulka č. 18 Podíl škol, které vzdělávají žáky v tématech POKOS více než okrajově (v %)

Příprava občanů k obraně státu (POKOS)	ZŠ jen s 1. stupněm	ZŠ plně organizovaná	VG - nižší stupeň	celkem
	17,0	47,6	34,4	36,9

Více než okrajově je téma POKOS zařazeno v necelé polovině plně organizovaných škol, ve více než třetině víceletých gymnázií a v 17 % škol jen s 1. stupněm. Dále se odpovědi vztahují pouze k těmto školám.

Tabulka č. 19 Zařazení tématu POKOS do předmětů – podíl škol (v %)

Předmět	ZŠ jen s 1. stupněm	ZŠ plně organizovaná	VG - nižší stupeň	celkem
prvouka	70,4	43,8	–	44,9
vlastivěda	87,6	60,3	–	60,4
občanská výchova/společenské vědy	0,9	95,1	94,9	81,4
tělesná výchova	31,3	36,0	56,6	36,6
fyzika	–	12,3	8,1	10,3
chemie	–	23,4	21,2	19,9
jiný předmět	6,4	16,3	10,1	14,5

¹Příprava občanů k obraně státu (POKOS), dostupné z: <<http://www.pokos.army.cz/pro-skoly-ucitele>>.

V základních školách jen s 1. stupněm je téma POKOS zařazeno nejčastěji do vlastivědy a následně do prvouky. V plně organizovaných školách je v největší míře součástí občanské výchovy nebo jiných společenských věd a vlastivědy. V nižším stupni gymnázií je taktéž nejčastěji součástí občanské výchovy nebo jiných společenských věd a tělesné výchovy. Z jiných v tabulce neuvedených předmětů lze uvést zeměpis, dějepis, výchovu ke zdraví a na 1. stupni přírodovědu.

Tabulka č. 20 Zařazení problematiky POKOS do ročníků – podíl škol (v %)

Ročník	jen s 1. stupněm	plně organizovaná	VG - nižší stupeň	celkem
do 1. – 3. ročníku	59,8	33,8	–	35,5
do 4. – 5. ročníku	97,4	72,3	–	71,3
do 6. a/nebo 7. ročníku a odp. ročníku VG	–	72,6	62,2	61,4
do 8. a/nebo 9. ročníku a odp. ročníku VG	–	91,6	88,8	78,3

Problematika POKOS je ve školách jen s prvním stupněm zařazena téměř ve všech školách do 4. – 5. ročníku (97,4 % škol), ve velké míře je zařazena také do 1. – 3. ročníku (59,8 % škol). V plně organizovaných školách je nejčastěji zařazena do výuky v 8. nebo 9. ročníku (91,6 % škol), podobně je tomu v odpovídajících ročnících víceletých gymnázií (88,8 % škol).

Tabulka č. 21 Aprobace učitelů, kteří se větší měrou podílejí na vzdělávání žáků v POKOS – podíl škol (v %)

Aprobace	ZŠ jen s 1. stupněm	ZŠ plně organizovaná	VG - nižší stupeň	celkem
učitel 1. stupně základní školy	98,7	70,4	0,0	70,0
občanská výchova/společenské vědy	2,1	82,4	93,9	71,3
tělesná výchova	3,0	41,1	63,6	36,9
fyzika	0,0	16,2	11,1	13,5
chemie	0,0	24,8	24,2	21,2
přírodopis/biologie	0,9	18,5	20,2	16,1
zeměpis	0,9	17,4	7,1	14,3
dějepis	0,4	18,5	8,1	15,2
český jazyk	1,3	9,8	1,0	8,0
matematika	0,9	6,5	1,0	5,3
cizí jazyk	0,0	3,9	1,0	3,2
ICT	0,4	3,4	0,0	2,7
speciální pedagogika	7,7	9,5	0,0	8,8
jiná aprobace	1,7	4,6	2,0	4,0
externí odborník s pedagog. vzděláním	0,9	1,1	0,0	1,0
externí odborník bez pedagog. vzdělání	3,0	4,8	1,0	4,3

V téměř všech základních školách jen s 1. stupněm vyučují témata POKOS učitelé s aprobací pro 1. stupeň (98,7 % škol). V plně organizovaných školách to jsou nejčastěji vyučující s aprobací občanská výchova či jiné společenské vědy (82,4 % škol) a vyučující s aprobací pro 1. stupeň (70,4 % škol). Ve víceletých gymnáziích výuku POKOS zajišťují v největší míře učitelé s aprobací občanská výchova (93,9 % škol) nebo tělesná výchova (63,9 % škol). Externí odborníci jsou pro výuku POKOS využíváni celkově pouze v malém podílu škol (v 1 % škol externí odborník s pedagogickým vzděláním a v 4,3 % škol externí odborník bez pedagogického vzdělání).

Tabulka č. 22 Učitelé tématu POKOS – absolvování školení/kurzu v posledních 2 letech – podíl škol (v %)

Školení/kurz	ZŠ jen s 1. stupněm	ZŠ plně organizovaná	VG - nižší stupeň	celkem
organizovaný Ministerstvem obrany nebo s jeho účastí	1,8	6,8	0,0	5,6
organizovaný Armádou ČR nebo s její účastí	2,7	8,3	0,0	7,0
organizovaný NIDV v rámci DVPP	2,2	6,1	3,1	5,4
jiný v rámci DVPP	4,9	7,8	11,5	7,7
jiný mimo DVPP	1,8	4,8	8,3	4,6
žádný	87,6	70,8	80,2	73,7

Ve školách jen s 1. stupněm absolvovali vyučující tématu POKOS v posledních dvou letech školení nebo kurz zaměřený na toto téma v nejmenší míře (v 12,4 % škol). A pokud takový kurz absolvovali, byl to nejčastěji kurz v rámci DVPP. V plně organizovaných školách se nějakého kurzu účastnili vyučující přibližně v 30 % škol. Nejčastěji šlo o kurz organizovaný Armádou ČR nebo s její účastí a jiný kurz v rámci DVPP. Kurzu nebo školení k tématu POKOS se v posledních dvou letech účastnili vyučující v přibližně 20 % víceletých gymnázií. V největší míře absolvovali kurzy v rámci DVPP.

Tabulka č. 23 Využití materiálů externích dodavatelů ke vzdělávání žáků v oblasti POKOS – podíl škol (v %)

Materiály	ZŠ jen s 1. stupněm	ZŠ plně organizovaná	VG - nižší stupeň	celkem
příručka pro učitele ZŠ - POKOS	35,9	49,8	18,2	45,8
letáky	35,9	38,0	31,3	37,3
jiné publikace	23,9	32,7	32,3	31,4
pracovní listy	51,7	45,3	15,2	44,5
multimediální programy	24,8	24,7	26,3	24,9
interaktivní programy	31,6	24,5	15,2	25,0
výuková videa	32,9	42,7	42,4	41,3
jiné materiály	0,4	2,0	3,0	1,8
žádné	6,0	5,3	13,1	5,9

Pro výuku POKOS používá největší podíl základních škol pracovní listy externích dodavatelů, příručky pro učitele POKOS, letáky a výuková videa. Z jiných materiálů, které však využívá celkem jen 1,8 % škol, jsou to např. metodiky, příručky, materiály Armády ČR, hry, pexesa, učebnice, karty, tabule, panely, obrazy či atrapy zbraní. Ve víceletých gymnáziích jsou nejčastěji využívána výuková videa.

Tabulka č. 24 Další materiály a podklady pro výuku zajišťované samotnými učiteli – podíl škol (v %)

Materiály a podklady	ZŠ jen s 1. stupněm	ZŠ plně organizovaná	VG - nižší stupeň	celkem
materiály z internetu a dalších veřejných zdrojů	88,8	92,3	90,8	91,7
výukové karty	18,0	9,8	3,1	10,6
svépomocně vytvořené pomůcky	39,1	41,6	23,5	40,1
jiné	0,4	1,2	1,0	1,1
žádné	5,2	3,4	7,1	3,9

Většina škol si sama zajišťuje také další materiály a podklady pro výuku POKOS (celkově pouze 3,9 % škol je nezajišťuje). Nejčastěji jde o materiály z internetu a dalších veřejně dostupných zdrojů (celkem 91,7 % škol). Vlastní pomůcky si vytvářejí učitelé ve dvou pětinach základních škol a necelé čtvrtině víceletých gymnázií.

Tabulka č. 25 Spolupráce s partnery v tématu POKOS – podíl škol (v %)

Partneři	ZŠ jen s 1. stupněm	ZŠ plně organizovaná	VG - nižší stupeň	celkem
Armáda ČR	21,3	24,7	13,1	23,4
neziskové organizace	7,0	12,2	12,1	11,5
jiná škola	5,2	3,0	0,0	3,2
obec	28,3	22,7	15,2	23,1
jiný partner	5,7	11,6	12,1	10,7
v uvedené oblasti s partnery nespolutracujeme	46,5	46,3	58,6	47,1

Necelá polovina základních škol při výuce tématu POKOS s žádnými partnery nespolutracuje. Pokud spolupráce probíhá, je v případě základních škol partnerem nejčastěji obec a Armáda ČR. Ve víceletých gymnáziích spolupracují v tomto tématu přibližně dvě pětiny škol, a to nejčastěji s obcí.

Názory vyučujících tématu POKOS

V 81 % škol navštívených při prezenční inspekční činnosti se učitelé domnívají, že tématu POKOS je věnována pozornost srovnatelná s jinými tématy. Pouze výjimečně (v 1,9 % škol) patří POKOS mezi prioritní, naopak menší pozornost, než by považovali za optimální, je podle výpovědí učitelů věnována tématu POKOS v 17,1 % škol.

Učitelé tématu POKOS by v největší míře uvítali podporu formou dalších metodických materiálů (v 62,1 % škol), ve více než polovině škol by uvítali další učební pomůcky a širší nabídku kurzů DVPP zaměřených na téma POKOS.

Ve čtyřech pětinach škol se učitelé domnívají, že žáci jejich školy vnímají téma POKOS jako užitečné (z toho v 14,3 % škol se učitelé domnívají, že jej žáci rozhodně vnímají jako užitečné).

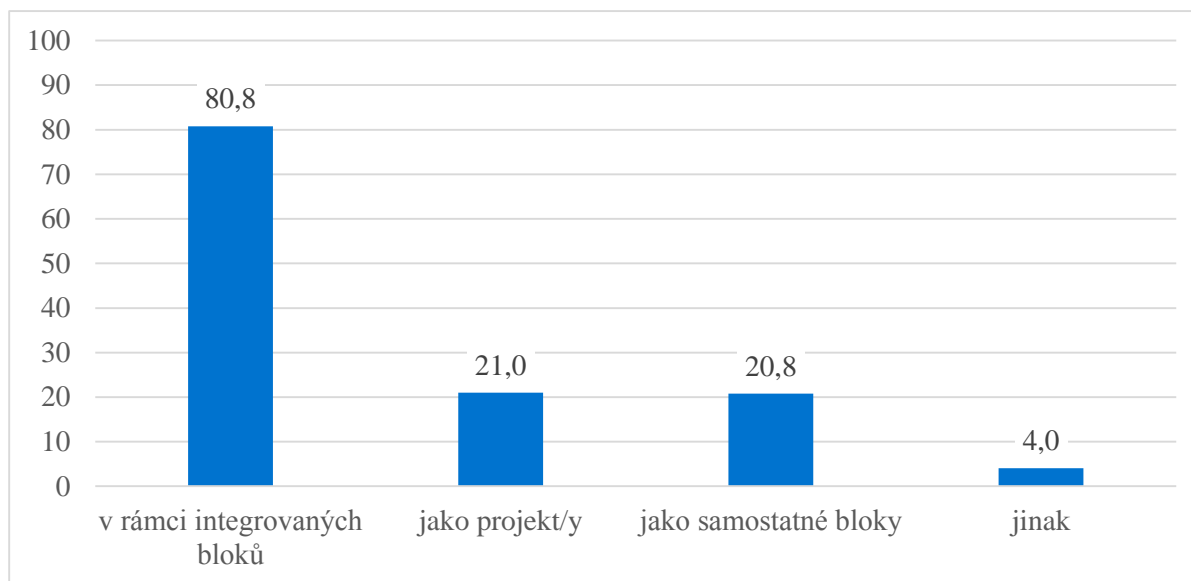
5 Ochrana člověka za běžných rizik a mimořádných událostí (OČBRMU)

5.1 Ochrana člověka za běžných rizik a mimořádných událostí v předškolním vzdělávání

Ochrana člověka za běžných rizik a mimořádných událostí (OČBRMU) není součástí RVP PV, přesto jsou děti v tomto tématu vzdělávány více než okrajově v 70,2 % mateřských škol. Prezentované výsledky se tedy týkají těchto škol.

Základem osvojování dovedností a způsobů jednání za běžných rizik a mimořádných událostí (např. záplavy a povodně, požáry apod.) v mateřských školách jsou praktický nácvik, provádění ukázek a simulační hry. Rozsah vědomostí i nácviku dovedností je pak třeba volit vždy přiměřeně k věku a schopnostem dětí.

Graf č. 8 Organizace vzdělávání dětí v tématech OČBRMU v předškolním vzdělávání – podíl škol (v %)

Témata ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí jsou nejčastěji zařazována v rámci integrovaných bloků (80,8 % škol), pětina škol je zařazuje jako samostatné bloky nebo jako projekty. Jako jiný způsob začlenění školy většinou uvedly příležitostné zařazení během dne.

Tabulka č. 26 Personální zajištění vzdělávání dětí v OČBRMU – podíl škol (v %)

Personální zajištění	podíl
učitelky MŠ	99,2
externí odborník s pedagogickým vzděláním	3,3
externí odborník bez pedagogického vzdělání	25,1

Vzdělávání dětí v mateřských školách v tématech OČBRMU zajišťují především kmenoví učitelé (99,2 % škol), externí odborník bez pedagogického vzdělání je zapojen v 25,1 % škol.

Tabulka č. 27 Učitelé témat OČBRMU – absolvování kurzu/školení v posledních 2 letech – podíl škol (v %)

Školení/kurz	podíl
organizovaný Hasičským záchranným sborem nebo s jeho účastí	16,0
organizovaný Ministerstvem obrany/Armádou ČR nebo s jejich účastí	0,7
organizovaný Ministerstvem vnitra/policií nebo s jejich účastí	5,5
organizovaný NIDV v rámci DVPP	5,4
jiný v rámci DVPP	10,4
jiný mimo DVPP	14,0
žádný	58,1

Ani jedno školení/kurz k tématům OČBRMU v posledních 2 letech neabsolvovali učitelé v 58,1 % škol. V ostatních školách se učitelé nejčastěji zúčastnili kurzů organizovaných Hasičským záchranným sborem ČR nebo s jeho účastí (16 % škol), od jiných organizátorů v rámci DVPP (10,4 % škol) a mimo DVPP (14 % škol). Méně často absolvovali učitelé kurzy organizované Ministerstvem vnitra/policií nebo s jejich účastí (5,5 % škol) a NIDV v rámci DVPP (5,4 % škol).

Tabulka č. 28 Využití pomůcek a materiálů externích dodavatelů ke vzdělávání dětí v OČBRMU – podíl škol (v %)

Pomůcky a materiály	podíl
pomůcky distribuované Hasičským záchranným sborem	47,7
pomůcky Asociace Záchranný kruh	23,4
multimediální programy	38,4
jiné pomůcky	16,8
žádné	14,0

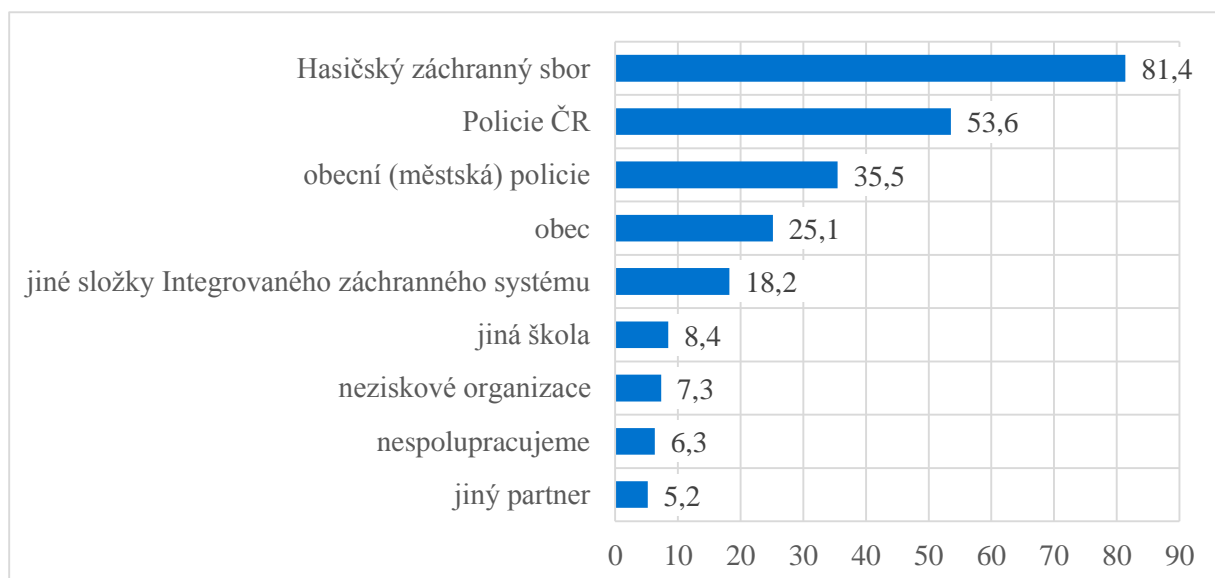
Pro vzdělávání v OČBRMU využívají školy nejvíce pomůcky distribuované Hasičským záchranným sborem ČR (47,7 % škol) a multimediální programy (38,4 % škol). V menší míře využívají školy pomůcky Asociace Záchranný kruh a jiné pomůcky (např. obrazové materiály, knihy).

Tabulka č. 29 Další materiály a podklady pro výuku zajišťované samotnými učiteli – podíl škol (v %)

Materiály a podklady	podíl
výukové karty	61,0
svépomocně vytvořené pomůcky	83,3
jiné	5,1
žádné	3,3

Téměř ve všech mateřských školách si učitelé sami zajišťují další materiály a podklady pro výuku OČBRMU – v nejvyšší míře se jedná o svépomocně vytvořené pomůcky (83,3 % škol), méně často využívají výukové karty (61 % škol). Z jiných materiálů jsou to např. knihy, pracovní listy a jiné podklady z internetu.

Graf č. 9 Spolupráce s partnery při tématech OČBRMU – podíl škol (v %)

Čtyři pětiny mateřských škol při tématech OČBRMU spolupracují s Hasičským záchranným sborem ČR (81,4 % škol) a více než polovina s Policií ČR (53,6 % škol). Méně často spolupracují s obecní (městskou) policií, obcí a jinými složkami Integrovaného záchranného systému. S žádným externím partnerem nespolupracuje 6,3 % škol.

5.2 Ochrana člověka za běžných rizik a mimořádných událostí v základním vzdělávání

Ochrana člověka za běžných rizik a mimořádných událostí (OČBRMU) je v základním vzdělávání součástí vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět, vzdělávacího oboru výchova k občanství a vzdělávací oblasti Člověk a příroda (přírodopis a zeměpis). Důvodem pro doplnění OČBRMU do revidovaného RVP ZV (s platností od září 2013) bylo zrušení civilní obrany bez náhrady (např. hlásné služby, evakuace, organizace a poskytování úkrytů, boj s požáry apod.) a na základě toho neinformovanost obyvatelstva o chování při mimořádných událostech (např. zkušenosti se záplavami v ČR).

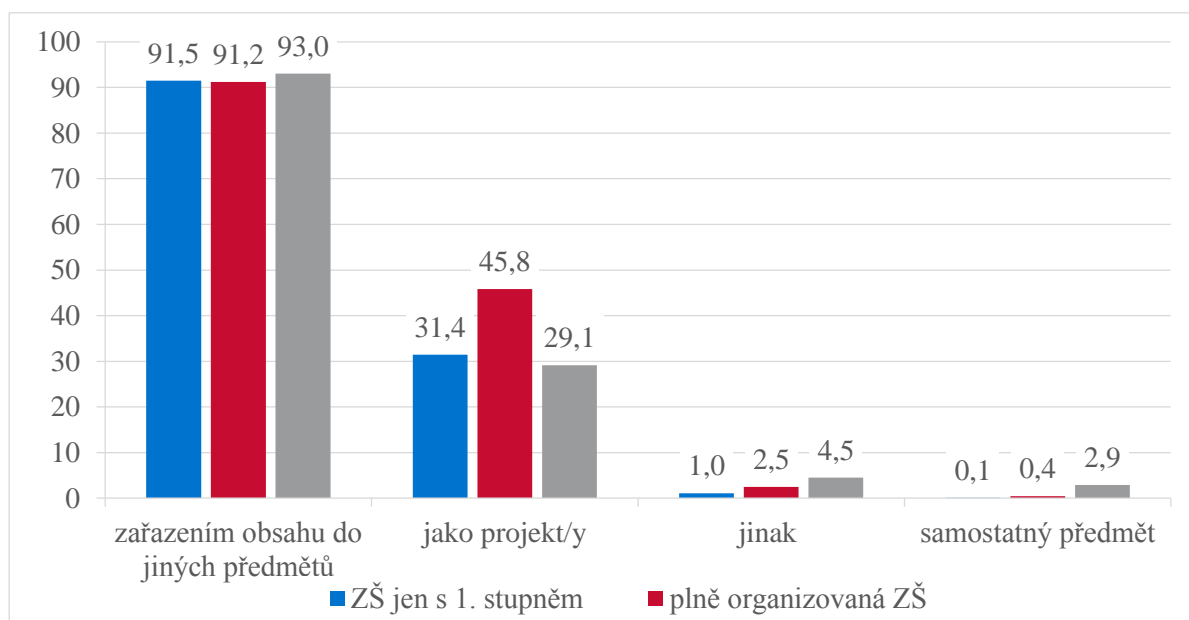
Vzdělávání v oblasti OČBRMU má za cíl připravit žáky na dopad možných následků živelních pohrom a dalších mimořádných událostí způsobených lidskou činností, které mohou ohrozit fyzické i duševní zdraví obyvatel, přivodit ztráty na životech nebo majetku. Jde například o záplavy a povodně, požáry, vichřice, sesuvy půdy, sněhové laviny, zemětřesení, havárie s únikem nebezpečných látek do životního prostředí (havárie v chemických provozech a skladech, radiační havárie, ropné havárie) nebo jiné specifické události (teroristický čin, sabotáž, zhářství apod.).

Tabulka č. 30 Podíl škol, které vzdělávají žáky v tématech OČBRMU (v %)

Podíl škol, které vzdělávají žáky v tématech OČBRMU	ZŠ jen s 1.stupněm	ZŠ plně organizovaná	VG - nižší stupeň	celkem
	83,2	93,0	84,2	89,2

Většina základních škol i víceletých gymnázií zařazuje témata OČBRMU více než okrajově. Další informace se tedy vztahují pouze k těmto školám.

Graf č. 10 Organizace vzdělávání v tématech OČBRMU v základním vzdělávání – podíl škol (v %)

Témata OČBRMU jsou ve většině škol zařazována do obsahu jiných předmětů (celkem v 91,4 % škol). Přibližně dvě pětiny škol je realizují (také) jako projekty. Jako samostatný předmět jsou tato témata organizována pouze výjimečně. Z hlediska organizace se mezi sebou jednotlivé typy škol výrazně neliší, pouze plně organizované školy využívají ve větší míře projektovou výuku.

Tabulka č. 31 Zařazení témat OČBRMU do předmětů – podíl škol (v %)

Předměty	ZŠ jen s 1. stupněm	ZŠ plně organizovaná	VG - nižší stupeň	celkem
prvouka	95,7	81,6	–	80,4
vlastivěda	77,2	64,8	–	64,3
občanská výchova/společenské vědy	–	90,0	86,7	63,5
tělesná výchova	43,9	48,4	76,9	48,9
chemie	–	28,6	36,0	34,4
zeměpis	–	48,1	54,2	22,8
fyzika	–	32,6	29,3	20,6
jiný předmět	16,9	30,1	26,7	25,9
<i>přírodověda</i>	<i>10,5</i>	<i>9,6</i>	–	<i>9,2</i>
<i>výchova ke zdraví, Člověk a zdraví</i>	–	<i>13,9</i>	<i>4,0</i>	<i>9,2</i>
<i>přírodopis/biologie</i>	–	<i>11,1</i>	<i>20,0</i>	<i>8,4</i>

Ve školách jen s 1. stupněm jsou témata OČBRMU nejčastěji zařazována do prvouky (95,7 % škol) a dále do vlastivědy (77,2 % škol). V plně organizovaných školách jsou v největší míře součástí občanské výchovy či jiných společenských věd (90 % škol) a taktéž prvouky (81,6 % škol). V nejvyšším podílu víceletých gymnázií jsou témata OČBRMU zařazována do občanské výchovy (86,7 % škol) a tělesné výchovy (76,9 % škol).

Tabulka č. 32 Zařazení problematiky OČBRMU do ročníků – podíl škol (v %)

Ročník	ZŠ jen s 1. stupněm	ZŠ plně organizovaná	VG - nižší stupeň	celkem
1. ročník ZŠ	79,8	66,6	–	66,1
2. ročník ZŠ	82,0	72,6	–	70,7
3. ročník ZŠ	91,1	81,1	–	78,7
4. ročník ZŠ	93,3	85,8	–	82,4
5. ročník ZŠ	85,9	88,2	–	81,7
6. ročník ZŠ a odp. ročník VG	–	86,9	66,3	60,0
7. ročník ZŠ a odp. ročník VG	–	87,7	69,5	60,7
8. ročník ZŠ a odp. ročník VG	–	89,8	85,2	63,1
9. ročník ZŠ a odp. ročník VG	–	90,8	84,8	63,6

Problematika OČBRMU je ve školách s 1. stupněm zařazena v největší míře do 3. a 4. ročníku, v plně organizovaných školách je to v 5. – 9. ročníku. Víceletá gymnázia nejčastěji zařazují OČBRMU do tercie a kvarty.

Tabulka č. 33 Aprobace učitelů, kteří se větší měrou podílejí na vzdělávání žáků v OČBRMU – podíl škol (v %)

Aprobace	ZŠ jen s 1. stupněm	ZŠ plně organizovaná	VG - nižší stupeň	celkem
učitel 1. stupně základní školy	98,5	86,1	0,0	84,1
občanská výchova/společenské vědy	1,4	75,0	85,7	53,8
tělesná výchova	2,7	51,5	78,7	38,7
fyzika	0,0	33,0	34,8	23,3
chemie	0,6	47,3	55,3	33,9
přírodopis/biologie	1,2	48,2	54,1	34,6
zeměpis	0,3	36,8	34,0	25,8
dějepis	0,4	15,5	6,6	10,4
český jazyk	0,8	12,6	5,7	8,7
matematika	0,6	12,3	3,3	8,3
cizí jazyk	1,2	8,4	4,9	6,1
ICT	0,8	9,1	5,3	6,4
speciální pedagogika	10,3	17,6	0,4	14,5
jiná aprobace	3,0	6,8	2,5	5,4
externí odborník s pedagog. vzděláním	1,3	1,4	2,0	1,4
externí odborník bez pedagog. vzdělání	6,1	6,6	7,0	6,4

Témata OČBRMU jsou na 1. stupni nejčastěji vyučována učiteli s aprobací pro 1. stupeň základní školy (v 98,5 % škol). V plně organizovaných školách OČBRMU vyučují kromě vyučujících s aprobací pro 1. stupeň (86,1 % škol) také učitelé s aprobací občanská výchova (75 % škol) a přibližně v polovině škol učitelé s aprobací tělesná výchova, přírodopis a chemie. Ve víceletých gymnáziích jsou vyučujícími OČBRMU nejčastěji učitelé s aprobací občanská výchova či jiné společenské vědy (85,7 % škol) a tělesná výchova (78,7 % škol).

Tabulka č. 34 Učitelé témat OČBRMU – absolvování školení/kurzu v posledních 2 letech – podíl škol (v %)

Školení/kurz	ZŠ jen s 1. stupněm	ZŠ plně organizovaná	VG - nižší stupeň	celkem
organizovaný Hasičským záchranným sborem nebo s jeho účastí	15,0	17,2	10,2	16,1
organizovaný Ministerstvem obrany/Armádou ČR nebo s jejich účastí	0,7	2,9	0,0	2,1
organizovaný Ministerstvem vnitra/policíí nebo s jejich účastí	2,8	5,8	6,4	5,0
organizovaný NIDV v rámci DVPP	4,1	8,6	8,5	7,2
jiný v rámci DVPP	7,3	12,2	18,2	11,2
jiný mimo DVPP	5,9	10,9	13,6	9,6
žádný	70,3	55,7	54,7	59,9

Školení nebo kurzu v tématech OČBRMU se v posledních dvou letech účastnili učitelé ve dvou pětinach škol (tj. celkem v 59,9 % škol se učitelé žádného kurzu neúčastnili). Nejčastěji šlo o kurz organizovaný Hasičským záchranným sborem ČR nebo s jeho účastí a jiné kurzy v rámci DVPP.

Tabulka č. 35 Využití učebnic, pomůcek a materiálů externích dodavatelů ke vzdělávání žáků v oblastech OČBRMU – podíl škol (v %)

Učebnice, pomůcky, materiály	ZŠ jen s 1. stupněm	ZŠ plně organizovaná	VG - nižší stupeň	celkem
učebnice ALBRA	7,0	5,2	0,0	5,4
učebnice Fortuna	3,1	8,5	5,4	6,7
jiné učebnice a publikace	27,0	35,3	34,7	32,8
pomůcky distribuované Hasičským záchranným sborem	44,0	52,6	28,5	48,4
pomůcky asociace Záchraný kruh	27,8	31,6	5,0	28,8
pracovní listy	70,4	65,6	21,9	64,2
multimediální programy	28,1	35,5	30,2	33,0
interaktivní programy	44,5	39,4	15,3	39,4
výuková videa	46,0	62,2	56,2	57,1
jiné pomůcky	1,5	2,7	2,1	2,3
žádné	2,9	2,4	9,5	3,0

Nejvyšší podíl škol jen s 1. stupněm používá pro výuku témat OČBRMU pracovní listy externích dodavatelů. Více než dvě pětiny využívají také pomůcky distribuované Hasičským záchranným sborem ČR, interaktivní programy a výuková videa. Plně organizované školy využívají nejčastěji pracovní listy, výuková videa a pomůcky distribuované Hasičským záchranným sborem. Ve víceletých gymnáziích jsou pro výuku témat OČBRMU využívány v největší míře výuková videa.

Tabulka č. 36 Další materiály a podklady pro výuku zajišťované samotnými učiteli – podíl škol (v %)

Materiály a podklady	ZŠ jen s 1. stupněm	ZŠ plně organizovaná	VG - nižší stupeň	celkem
výukové karty	30,9	21,7	4,6	23,3
letáky	26,6	32,6	20,9	30,2
informace z webových stránek (rvp.cz, HZS ČR apod.)	84,1	92,2	87,0	89,5
jiné materiály	3,1	4,4	2,9	3,9
žádné	5,9	3,5	7,9	4,5

Téměř všechny školy si zajišťují samy pro výuku témat OČBRMU také další materiály a podklady. V největší míře se jedná o informace z webových stránek.

Tabulka č. 37 Spolupráce s partnery při tématech OČBRMU – podíl škol (v %)

Partneři	ZŠ jen s 1. stupněm	ZŠ plně organizovaná	VG - nižší stupeň	celkem
Hasičský záchranný sbor	82,9	86,9	50,8	83,3
Policie ČR	58,2	71,1	48,8	65,8
obecní (městská) policie	18,4	49,4	36,5	39,4
jiné složky Integrovaného záchranného systému	12,2	30,6	20,1	24,5
neziskové organizace	7,6	12,8	15,6	11,5
jiná škola	6,4	4,0	3,3	4,7
obec	27,5	24,8	11,1	24,7
jiný partner	3,6	5,5	9,8	5,2
v uvedené oblasti s partnery nespolupracujeme	6,2	4,0	16,8	5,5

Většina škol spolupracuje při výuce témat OČBRMU s dalšími partnery (celkem nespolupracuje pouze 5,5 % škol). Největší podíl škol spolupracuje s Hasičským záchranným sborem ČR, vysoký podíl škol spolupracuje také s Policií ČR. Víceletá gymnázia ve srovnání se základními školami využívají spolupráci s partnery v menší míře.

Tabulka č. 38 Délka zařazení tématu OČBRMU do výuky – podíl škol (v %)

Vzdělávání v tématech OČBRMU	ZŠ jen s 1. stupněm	ZŠ plně organizovaná	VG - nižší stupeň	celkem
od platnosti Pokynu MŠMT „OČMU“	20,9	33,8	24,6	29,4
od zavedení RVP ZV v r. 2007	47,8	51,1	52,9	50,3
od změny RVP ZV v r. 2013	31,3	15,1	22,5	20,3

Od platnosti pokynu MŠMT k problematice „OČMU“ z roku 2003 vzdělává žáky v tématech OČBRMU 29,4 % škol. Polovina škol vzdělává žáky v tématech OČBRMU od zavedení do RVP ZV v roce 2007. Pětina škol tato témata zavedla až od revize RVP ZV v roce 2013.

Názory vyučujících témat OČBRMU

Ve více než čtyřech pětinach škol navštívených při prezenční inspekční činnosti se učitelé témat OČBRMU domnívají, že těmto tématům je věnována pozornost srovnatelná s jinými tématy. V necelé desetině patří téma k prioritním, naopak menší pozornost, než by učitelé považovali za optimální, věnují tématům OČBRMU v 8,6 % škol.

Z hlediska podpory by učitelé témat OČBRMU nejčastěji uvítali další metodické materiály (v 61,4 % škol), učební pomůcky (v 58,4 % škol) a v necelé polovině škol širší nabídku kurzů DVPP zaměřených na toto téma.

V 93,3 % škol se učitelé domnívají, že žáci vnímají témata OČBRMU jako užitečná (z toho ve čtvrtině škol jsou učitelé přesvědčeni, že tato témata žáci rozhodně vnímají jako užitečná).

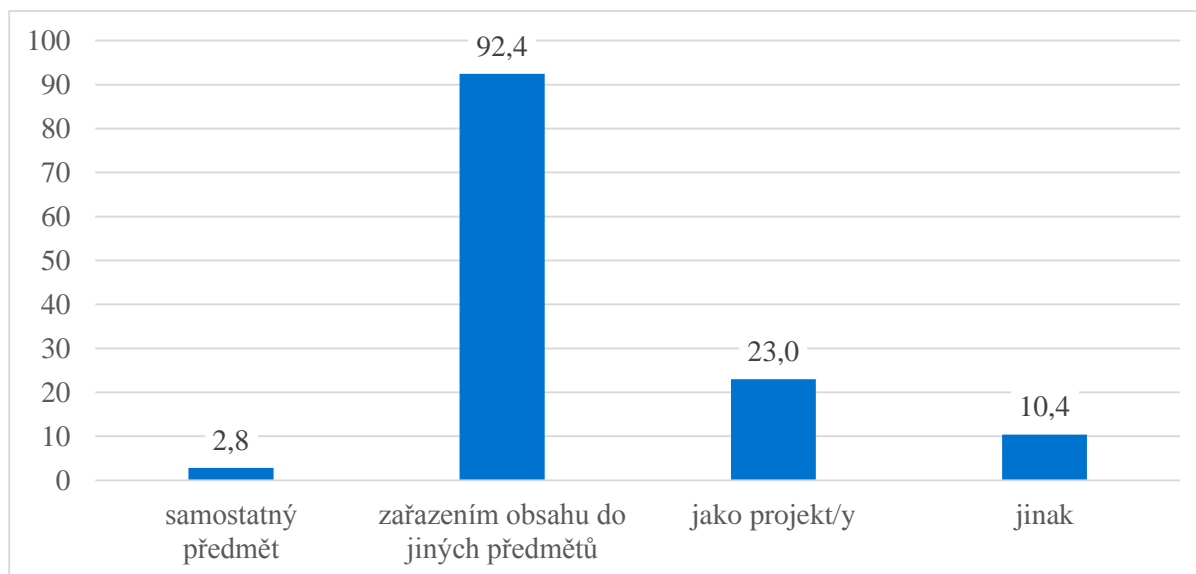
5.3 Ochrana člověka za běžných rizik a mimořádných událostí ve středním vzdělávání

Ochrana člověka za běžných rizik a mimořádných událostí (OČBRMU) je ve středním vzdělávání v gymnaziálních oborech součástí vzdělávací oblasti Člověk a zdraví a vzdělávacího oboru výchova ke zdraví. V RVP oborů odborného vzdělávání jsou oblasti OČBRMU zahrnuty do vzdělávací oblasti Vzdělávání pro zdraví.

Vzdělávání v oblasti OČBRMU má za cíl vybavit žáky dovednostmi potřebnými pro obranu a ochranu proti nebezpečným situacím, které ohrožují jejich zdraví a často i život, tj. pro chování při vzniku mimořádných událostí. Jedná se například o živelní pohromy, havárie nebo různé krizové situace. Žáci by měli znát základní úkoly ochrany obyvatelstva (varování, evakuace apod.) a měli by mít sociální dovednosti potřebné při řešení mimořádných situací.

Výrazná většina středních škol (82,4 %) vzdělává žáky v tématech OČBRMU více než okrajově. Dále se výsledky vztahují pouze k těmto školám.

Graf č. 11 Organizace vzdělávání žáků v tématech OČBRMU ve středním vzdělávání – podíl škol (v %)

Témata ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných situací jsou nejčastěji zařazována do jiných předmětů (92,4 % škol). V necelé čtvrtině škol je obsah této problematiky zařazen do projektů. Jiným způsobem je OČBRMU organizováno v 10,4 % škol (častěji školení a besedy, méně často nácviky evakuace, tematický den, součást sportovního kurzu a třídnické hodiny). V minimální míře je obsah témat OČBRMU zařazen do samostatného předmětu.

Tabulka č. 39 Zařazení témat OČBRMU do předmětů – podíl škol (v %)

Předměty	podíl
občanská výchova/společenské vědy	81,3
tělesná výchova	75,1
fyzika	19,5
chemie	32,2
zeměpis	10,2
biologie	26,9
dějepis	3,3
matematika	1,3
odborné předměty	37,5
jiný předmět	14,9

Témata OČBRMU jsou nejčastěji zařazována do občanské výchovy (81,3 % škol) a tělesné výchovy (75,1 % škol). V menší míře je problematika OČBRMU zařazena do odborných předmětů (37,5 % škol), chemie (32,2 % škol) a biologie (26,9 % škol).

Tabulka č. 40 Zařazení problematiky OČBRMU do ročníků – podíl škol (v %)

Ročník	podíl
1. ročník a odpovídající ročník víceletého gymnázia	88,0
2. ročník a odpovídající ročník víceletého gymnázia	84,9
3. ročník a odpovídající ročník víceletého gymnázia	71,4
4. ročník a odpovídající ročník víceletého gymnázia	49,7

Problematika OČBRMU je nejčastěji zařazována do 1. a 2. ročníku středních škol (88 %, resp. 84,9 % škol). Poměrně časté je také zařazení témat OČBRMU do 3. ročníku střední školy (71,4 % škol). Přibližně v polovině středních škol jsou tato témata zařazena do 4. ročníku.

Tabulka č. 41 Aprobace učitelů, kteří se větší měrou podílejí na vzdělávání žáků v OČBRMU – podíl škol (v %)

Aprobace	podíl
občanská výchova/společenské vědy	70,5
tělesná výchova	72,5
fyzika	20,1
chemie	34,6
biologie	34,4
zeměpis	14,0
dějepis	5,2
český jazyk	6,0
matematika	5,1
cizí jazyk	4,9
odborné předměty	37,9
ICT	8,6
speciální pedagogika	13,9
jiná aprobace	6,6
externí odborník s pedagogickým vzděláním	4,0
externí odborník bez pedagogického vzdělání	10,1

Učitelé, kteří se větší měrou podílejí na vzdělávání žáků v tématech OČBRMU, mají v největší míře aprobaci tělesná výchova (72,5 % škol) a občanská výchova (70,5 % škol). Méně často vyučují OČBRMU učitelé s aprobací pro odborné předměty (37,9 % škol), chemii (34,6 % škol) a biologii (34,4 % škol).

Tabulka č. 42 Učitelé témat OČBRMU – absolvování školení/kurzu v posledních 2 letech – podíl škol (v %)

Školení/kurz	podíl
organizovaný Hasičským záchranným sborem nebo s jeho účastí	14,6
organizovaný Ministerstvem obrany/Armádou ČR nebo s jejich účastí	1,7
organizovaný Ministerstvem vnitra/policíí nebo s jejich účastí	10,0
organizovaný NIDV v rámci DVPP	9,8
jiný v rámci DVPP	20,9
jiný mimo DVPP	22,9
žádný	41,7

Učitelé v 41,7 % středních škol neabsolvovali v posledních 2 letech žádné školení/kurz k tématům OČBRMU. V největší míře absolvovali učitelé jiné kurzy v rámci DVPP (20,9 % škol) a mimo DVPP (22,9 % škol). Méně často absolvovali učitelé kurzy organizované Hasičským záchranným sborem ČR nebo s jeho účastí (14,6 % škol), Ministerstvem vnitra/policíí nebo s jejich účastí (10 % škol) a NIDV v rámci DVPP (9,8 % škol).

Tabulka č. 43 Využití pomůcek a materiálů externích dodavatelů ke vzdělávání žáků v oblastech OČBRMU – podíl škol (v %)

Pomůcky a materiály externích dodavatelů	podíl
učebnice a publikace	62,0
pomůcky distribuované Hasičským záchranným sborem	38,4
pomůcky Asociace Záchranný kruh	8,4
multimediální programy	55,0
jiné pomůcky	9,4
žádné	7,6

Od externích dodavatelů využívají střední školy nejvíce učebnice a publikace (62 % škol) a multimediální programy (55 % škol). Časté je také využití pomůcek distribuovaných Hasičským záchranným sborem ČR (38,4 % škol). V malé míře využívají školy pomůcky Asociace Záchranný kruh a některé jiné pomůcky (např. pomůcky pro poskytování první pomoci).

Tabulka č. 44 Další materiály a podklady pro výuku zajišťované samotnými učiteli – podíl škol (v %)

Další materiály a podklady	podíl
výukové karty	10,0
letáky	33,3
informace z webových stránek (rvp.cz, HZS ČR apod.)	89,1
jiné materiály	7,8
žádné	5,3

Učitelé si sami zajišťují pro výuku témat OČBRMU nejčastěji informace z webových stránek (rvp.cz, HZS ČR apod.), tento způsob uvedlo 89,1 % škol. V menší míře si učitelé sami zajišťují k výuce OČBRMU letáky (33,3 % škol) a výukové karty (10 % škol).

Graf č. 12 Spolupráce s partnery při tématech OČBRMU – podíl škol (v %)

Při tématech OČBRMU spolupracují střední školy nejčastěji s Hasičským záchranným sborem ČR (59,4 % škol) a Policií ČR (55,8 % škol). Více než třetina škol spolupracuje s obecní (městskou) policií, více než čtvrtina škol spolupracuje s jinými složkami Integrovaného

záchranného systému. V menší míře školy spolupracují s neziskovými organizacemi, jinými partnery, obcí a jinou školou. Naopak 11,1 % středních škol nespolupracuje v tématech OČBRMU s žádnými partnery.

Názory vyučujících témat OČBRMU

Ve dvou třetinách středních škol navštívených při prezenční inspekční činnosti se učitelé témat OČBRMU domnívají, že těmto tématům je věnována pozornost srovnatelná s jinými tématy a 28,6 % škol tématům OČBRMU věnuje menší pozornost, než by pedagogové považovali za optimální.

Z hlediska podpory by učitelé témat OČBRMU v největší míře uvítali další metodické materiály a širší nabídku kurzů DVPP zaměřených na témata OČBRMU (v 60 % škol). Další učební pomůcky by potřebovala polovina škol.

Ve více než třech čtvrtinách škol se učitelé domnívají, že žáci vnímají témata OČBRMU jako užitečná (z toho v 19 % škol jsou učitelé přesvědčení, že žáci tato témata rozhodně vnímají jako užitečná).

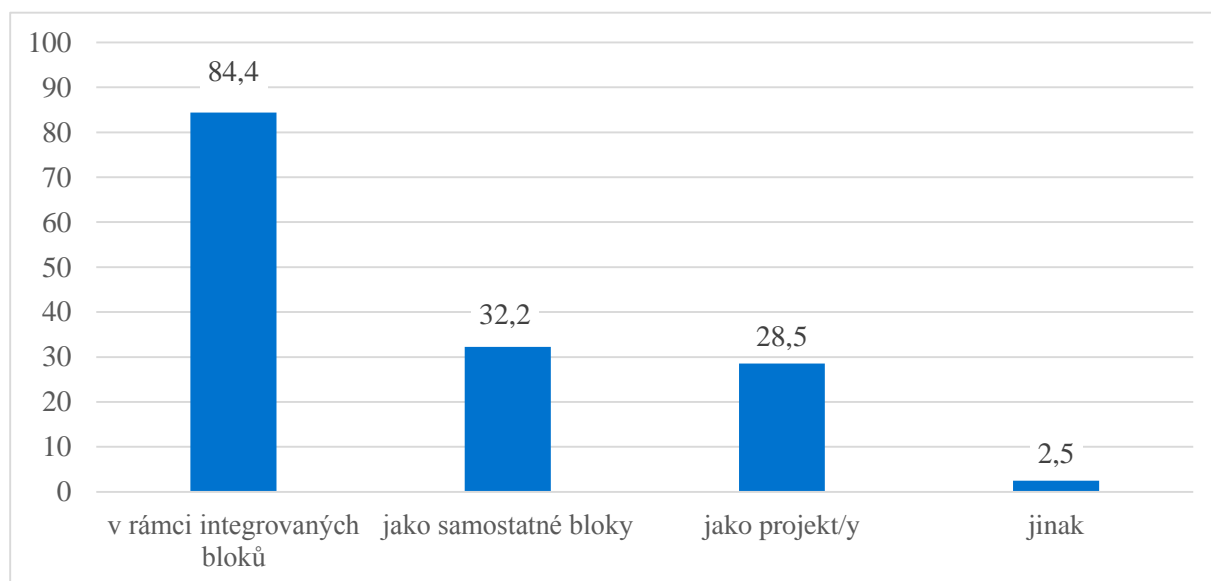
6 Ochrana zdraví (OZ)

6.1 Ochrana zdraví v předškolním vzdělávání

Ochrana zdraví se v předškolním vzdělávání uskutečňuje především v rámci vzdělávacích oblastí Dítě a jeho tělo a Dítě a svět vymezené v RVP PV. Cílem vzdělávání je, aby děti dbaly na osobní zdraví a bezpečí svoje i druhých, rozlišovaly, co prospívá zdraví a co mu škodí, chovaly se tak, aby v situacích pro dítě běžných a jemu známých neohrožovaly zdraví, bezpečí a pohodu svou ani druhých a měly povědomí o tom, kde v případě potřeby hledat pomoc (např. kam se obrátit, koho přivolat, jakým způsobem).

Většina škol (91,7 %) vzdělává děti v oblasti ochrana zdraví. Prezentované výsledky se tedy týkají těchto škol.

Graf č. 13 Organizace vzdělávání dětí v oblasti ochrany zdraví v předškolním vzdělávání – podíl škol (v %)

Téma ochrana zdraví začleňují mateřské školy nejčastěji v rámci integrovaných bloků (84,4 % škol), necelá třetina škol ochranu zdraví zařazuje jako samostatné bloky nebo jako projekty (28,5 % škol). Jako jiný způsob školy uvedly např. průběžné začleňování a spolupráci se zdravotnickými zařízeními.

Tabulka č. 45 Personální zajištění vzdělávání dětí v tématech ochrany zdraví – podíl škol (v %)

Personální zajištění	podíl
učitelky MŠ	99,2
externí odborník s pedagogickým vzděláním	3,3
externí odborník bez pedagogického vzdělání	25,1

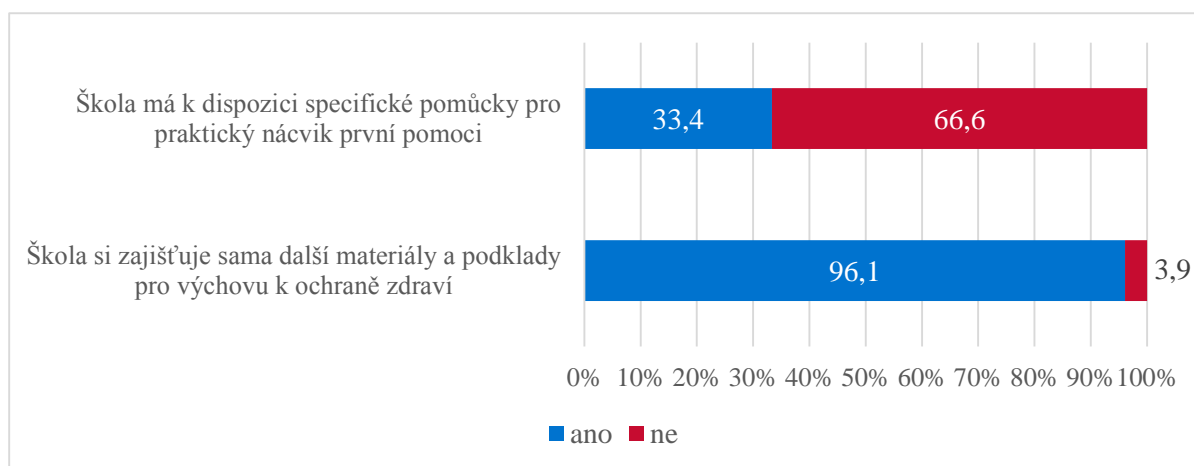
V naprosté většině mateřských škol ochranu zdraví zajišťují kmenoví učitelé (99,2 % škol), ve čtvrtině škol je přizván i externí odborník bez pedagogického vzdělání.

Tabulka č. 46 Učitelé témat ochrany zdraví – absolvování školení/kurzu v posledních 2 letech – podíl škol (v %)

Školení/kurz	podíl
organizovaný krajem nebo s jeho účastí	3,4
organizovaný Zdravotnickou záchrannou službou	16,3
organizovaný Českým červeným křížem	22,6
organizovaný Hasičským záchranným sborem nebo s jeho účastí	6,8
organizovaný NIDV v rámci DVPP	8,0
jiný v rámci DVPP	17,4
jiný mimo DVPP	13,9
žádný	32,4

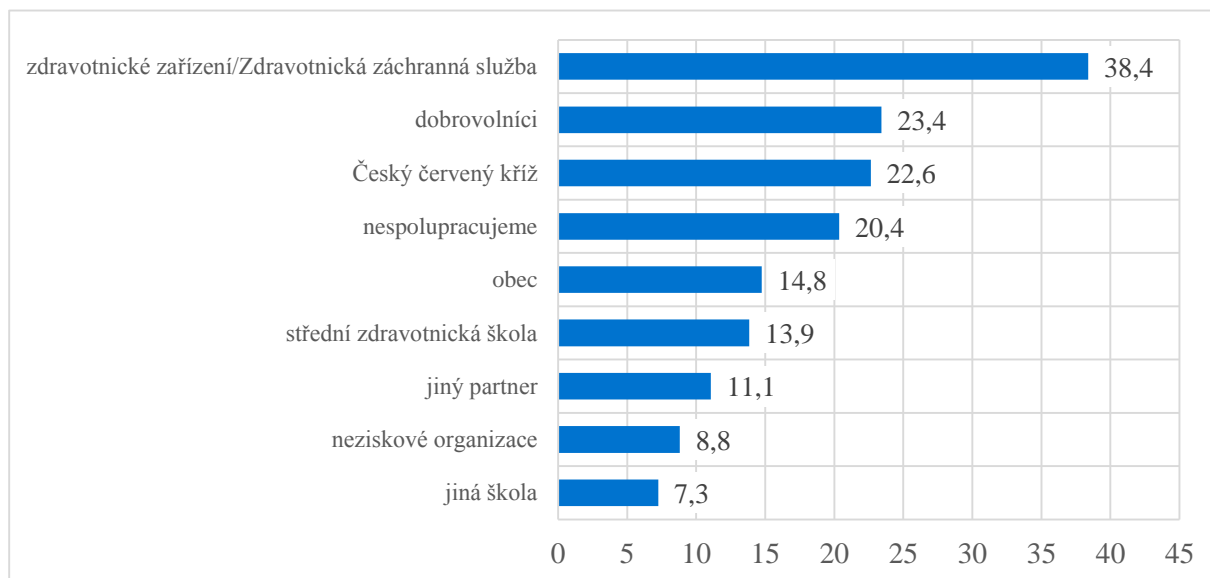
V posledních 2 letech se učitelé nejčastěji účastnili kurzů s tematikou ochrany zdraví organizovaných Českým červeným křížem (22,6 % škol) a Zdravotnickou záchrannou službou (16,3 % škol), dále pak jinými organizátory v rámci DVPP (17,4 % škol) a mimo DVPP (13,9 % škol). Ve třetině mateřských škol učitelé v uplynulých dvou letech neabsolvovali žádný kurz k tématu ochrany zdraví.

Graf č. 14 Využití pomůcek a materiálů ke vzdělávání dětí v tématech ochrany zdraví – podíl škol (v %)

Třetina mateřských škol uvedla, že má k dispozici specifické pomůcky pro praktický nácvik první pomoci. Téměř všechny mateřské školy (96,1 %) si samy zajišťují další materiály a podklady pro výuku v oblasti ochrany zdraví.

Graf č. 15 Spolupráce s partnery při vzdělávání dětí v oblasti ochrany zdraví – podíl škol (v %)

Mateřské školy spolupracují při vzdělávání dětí v oblasti ochrany zdraví v nejvyšší míře se zdravotnickými zařízeními/Zdravotnickou záchrannou službou, Českým červeným křížem a dobrovolníky. Dále spolupracují často s obcí a se střední zdravotnickou školou, méně často s neziskovými organizacemi a jinými školami. Pětina škol v uvedené oblasti s žádnými partnery nespolutracuje.

6.2 Ochrana zdraví v základním vzdělávání

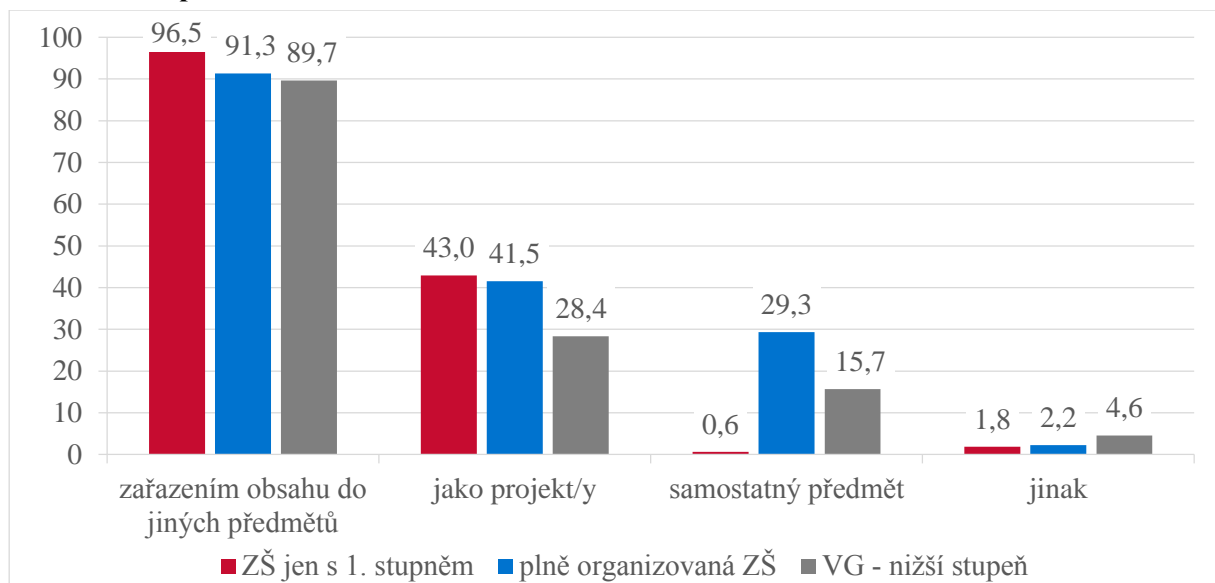
Jedním z cílů základního vzdělávání je získávání a uplatňování znalostí o bezpečnosti a ochraně zdraví, tj. učení se aktivně rozvíjet a chránit fyzické, duševní a sociální zdraví a být za ně odpovědný. Tato problematika se tak prolíná celým RVP ZV, přičemž největší důraz je na ni kladen ve vzdělávací oblasti Člověk a zdraví (vzdělávací obory tělesná výchova a výchova ke zdraví) a na 1. stupni také ve vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět. Žáci jsou seznamováni se zásadami bezpečného chování v různých situacích (při běžných i mimořádných událostech), se zdravým životním stylem, s tělesnými a duševními změnami v různých fázích života a učí se pečovat o své zdraví i o zdraví ostatních. Součástí ochrany zdraví je také prevence rizikového chování.

Tabulka č. 47 Podíl škol, které vzdělávají žáky v tématech ochrany zdraví více než okrajově (v %)

Ochrana zdraví	ZŠ jen s 1. stupněm	ZŠ plně organizovaná	VG - nižší stupeň	celkem
	93,8	95,9	90,4	94,9

Četnost zařazení témat ochrany zdraví koresponduje s jejich významem a zařazením v RVP ZV – témata ochrany zdraví zařazuje více než okrajově převážná většina škol (celkem 94,9 % škol). Prezentované výsledky se tedy týkají těchto škol.

Graf č. 16 Organizace vzdělávání žáků v oblasti ochrany zdraví v základním vzdělávání – podíl škol (v %)

Témata ochrany zdraví jsou nejčastěji zařazena do obsahu jiných předmětů. Méně časté je využití projektů – projekty zaměřené na ochranu zdraví realizují více než dvě pětiny základních škol a 28,4 % víceletých gymnázií. Ve školách jen s 1. stupněm téměř není využívána realizace formou samostatného předmětu, naopak 29,3 % plně organizovaných základních škol a 15,7 % víceletých gymnázií tuto formu využívá.

Tabulka č. 48 Zařazení tématu ochrany zdraví do předmětů – podíl škol (v %)

Předměty	ZŠ jen s 1. stupněm	ZŠ plně organizovaná	VG - nižší stupeň	celkem
prvouka	97,5	88,0	0,4	85,5
přírodověda	87,8	83,6	2,6	79,8
vlastivěda	31,2	26,1	0,0	26,1
přírodopis/biologie	2,3	85,7	88,5	58,6
občanská výchova/společenské vědy	0,9	71,1	72,2	48,4
tělesná výchova	63,3	76,3	87,2	72,8
jiný předmět	7,7	37,4	20,9	26,7
výchova ke zdraví, Člověk a zdraví, zdravý životní styl, zdravověda	0,2	33,1	17,5	18,3

Nejčastěji je ochrana zdraví na 1. stupni součástí prvouky a přírodovědy, na 2. stupni pak přírodopisu, občanské výchovy a tělesné výchovy. Ve víceletých gymnáziích je ochrana zdraví v největší míře zařazena do biologie a tělesné výchovy.

Tabulka č. 49 Zařazení problematiky ochrany zdraví do ročníků – podíl škol (v %)

Ročník	ZŠ jen s 1. stupněm	ZŠ plně organizovaná	VG - nižší stupeň	celkem
do 1. – 3. ročníku	97,8	85,5	–	83,8
do 4. – 5. ročníku	95,5	91,2	–	86,6
do 6. a/nebo 7. ročníku a odp. ročníku VG	–	91,7	74,8	62,0
do 8. a/nebo 9. ročníku a odp. ročníku VG	–	92,3	91,9	63,5

Problematika ochrany zdraví je ve školách jen s 1. stupněm zařazena ve většině škol do všech ročníků 1. stupně. V plně organizovaných školách je vyučována v největší míře v 4. – 9. ročníku, ve víceletých gymnáziích je nejčastěji součástí výuky tercie nebo kvarty.

Tabulka č. 50 Aprobace učitelů, kteří se větší měrou podílejí na vzdělávání žáků v oblasti ochrany zdraví – podíl škol (v %)

Aprobace	ZŠ jen s 1. stupněm	ZŠ plně organizovaná	VG - nižší stupeň	celkem
učitel 1. stupně základní školy	98,6	86,3	0,0	84,5
občanská výchova/společenské vědy	1,2	63,9	70,5	44,5
tělesná výchova	3,8	67,5	89,3	48,8
fyzika	0,0	11,1	16,9	7,9
chemie	0,2	24,4	35,2	17,4
přírodopis/biologie	1,9	73,2	89,7	51,8
zeměpis	0,2	11,9	12,3	8,2
dějepis	0,5	6,4	1,9	4,2
český jazyk	0,6	8,6	1,5	5,6
matematika	0,5	6,3	3,1	4,3
cizí jazyk	1,2	5,1	5,0	3,8
ICT	0,5	4,4	3,8	3,2
speciální pedagogika	10,3	18,6	0,0	15,0
jiná aprobace	2,9	10,7	3,4	7,8
externí odborník s pedagog. vzděláním	3,2	2,6	2,3	2,8
externí odborník bez pedagog. vzdělání	7,4	8,3	6,9	7,9

Ochrana zdraví je na 1. stupni nejčastěji vyučována učiteli s aprobací pro 1. stupeň základní školy. V úplných školách témata ochrany zdraví vyučují ve třech čtvrtinách škol také učitelé přírodopisu a přibližně ve dvou třetinách škol učitelé občanské výchovy a učitelé tělesné výchovy. Ve víceletých gymnáziích vyučují témata ochrany zdraví nejčastěji učitelé s aprobací tělesná výchova a biologie.

Tabulka č. 51 Učitelé témat ochrany zdraví – absolvování školení/kurzu v posledních 2 letech – podíl škol (v %)

Školení/kurz	ZŠ jen s 1. stupněm	ZŠ plně organizovaná	VG - nižší stupeň	celkem
organizovaný krajem nebo s jeho účastí	2,8	4,7	5,8	4,2
organizovaný Zdravotnickou záchrannou službou	12,9	19,9	18,9	17,6
organizovaný Českým červeným křížem	25,4	36,3	25,1	32,2
organizovaný Hasičským záchranným sborem nebo s jeho účastí	6,2	7,8	3,5	7,0
organizovaný NIDV v rámci DVPP	4,4	8,5	9,3	7,3
jiný v rámci DVPP	13,5	20,5	26,6	18,7
jiný mimo DVPP	11,2	14,0	14,3	13,1
žádný	39,7	26,2	29,3	30,7

Učitelé témat ochrany zdraví se účastnili nějakého kurzu nebo školení s touto tematikou v posledních dvou letech přibližně v 60 % základních škol jen s 1. stupněm a 70 % plně organizovaných základních škol a víceletých gymnázií. Nejčastěji šlo o kurz organizovaný Českým červeným křížem, jiný kurz v rámci DVPP a kurz organizovaný Zdravotnickou záchrannou službou. Žádného kurzu se nezúčastnili učitelé v 30,7 % škol.

Tabulka č. 52 Specifické pomůcky pro praktický nácvik první pomoci, další materiály a podklady pro výuku – podíl škol (v %)

Pomůcky, materiály, podklady	ZŠ jen s 1. stupněm	ZŠ plně organizovaná	VG – nižší stupeň	celkem
specifické pomůcky pro praktický nácvik první pomoci	39,0	70,3	57,2	59,5
vlastní materiály a podklady pro výuku	92,6	95,5	88,9	94,2

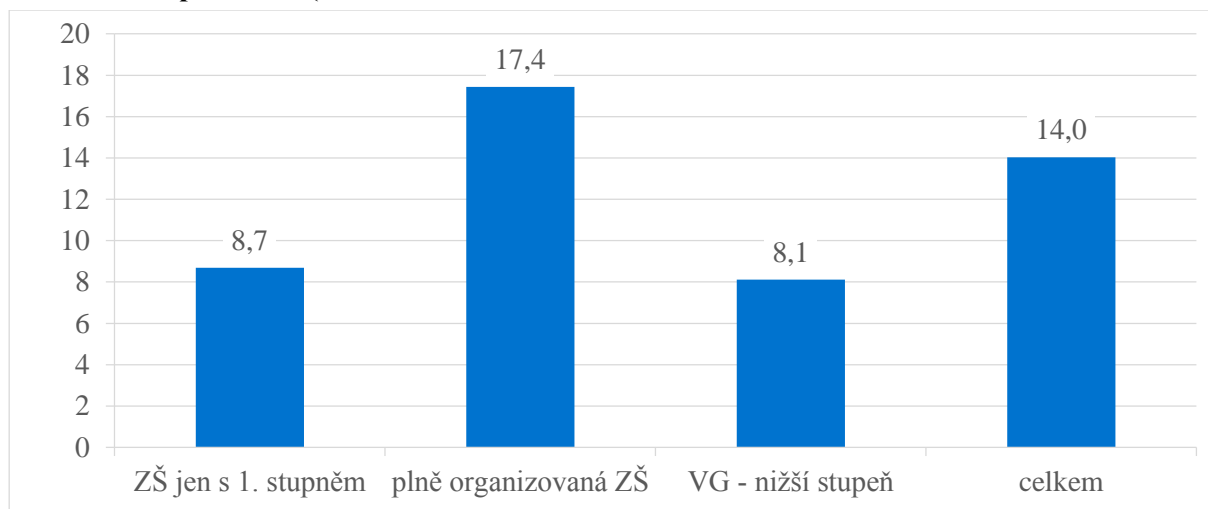
Specifické pomůcky pro praktický nácvik první pomoci využívá 70,3 % plně organizovaných základních škol a 57,2 % víceletých gymnázií. V případě základních škol s 1. stupněm jsou to necelé dvě pětiny škol. Většina škol si sama zajišťuje také další materiály a podklady pro výuku v oblasti ochrany zdraví (celkem 94,2 % škol).

Tabulka č. 53 Spolupráce s partnery při vzdělávání žáků v oblasti ochrany zdraví – podíl škol (v %)

Partneři	ZŠ jen s 1. stupněm	ZŠ plně organizovaná	VG - nižší stupeň	celkem
zdravot. zařízení/Zdravotnická záchranná služba	31,7	53,5	50,2	46,5
Český červený kříž	35,0	55,2	42,9	48,0
střední zdravotnická škola	11,6	35,2	16,5	26,6
jiná škola	6,5	5,4	2,7	5,6
neziskové organizace	9,3	17,3	21,1	15,1
obec	15,7	15,7	5,7	15,0
dobrovolníci	27,9	19,0	19,9	21,9
jiný partner	11,0	12,6	13,0	12,1
v uvedené oblasti s partnery nespolupracujeme	16,4	5,1	9,2	8,9

S partnery při vzdělávání žáků v oblasti ochrany zdraví spolupracují častěji plně organizované základní školy a víceletá gymnázia oproti školám jen s 1. stupněm. Celkově nejvyšší podíl škol spolupracuje s Českým červeným křížem a zdravotnickými zařízeními nebo Zdravotnickou záchrannou službou.

Graf č. 17 Organizace zájmového útvaru (kroužku) zabývajícího se tématem první pomoci – podíl škol (v %)

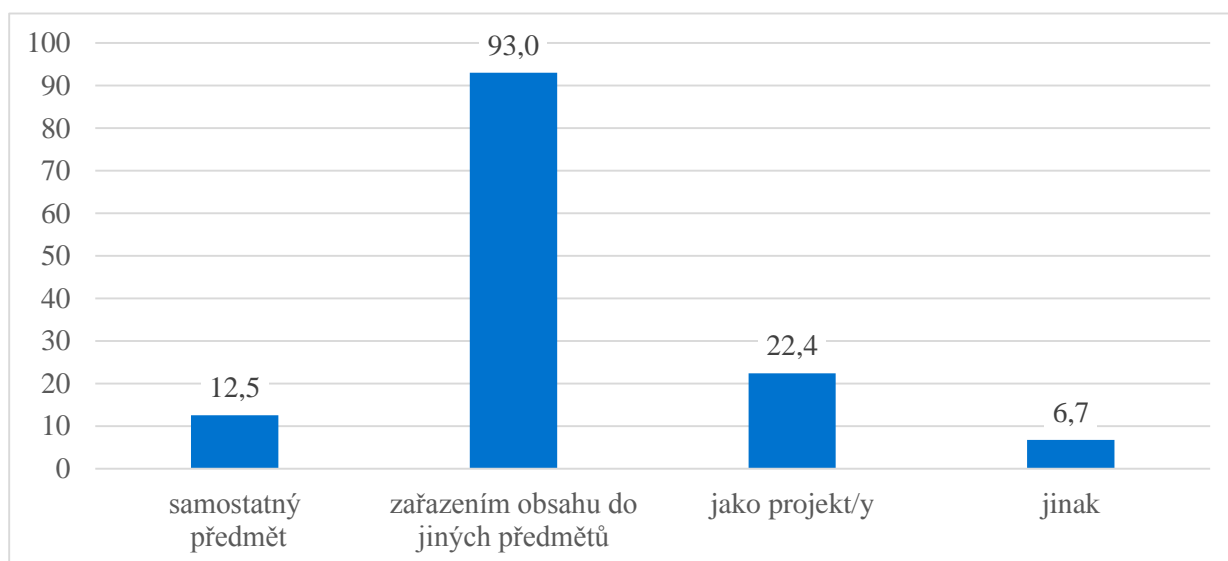
Kroužek zabývající se tématem první pomoci organizuje 17,4 % plně organizovaných základních škol. V případě základních škol jen s 1. stupněm a víceletých gymnázií je to méně než desetina.

6.3 Ochrana zdraví ve středním vzdělávání

Jedním z cílů středního vzdělávání je získávání a uplatňování znalostí o bezpečnosti a ochraně zdraví. Problematika ochrany zdraví je obsažena v RVP G ve vzdělávací oblasti Člověk a zdraví a vzdělávacím oboru výchova ke zdraví. V RVP oborů odborného vzdělávání jsou oblasti ochrany zdraví zahrnuty do vzdělávací oblasti Vzdělávání pro zdraví. Ochrana zdraví si klade za cíl vybavit žáky znalostmi a dovednostmi potřebnými k preventivní a aktivní péči o zdraví a bezpečnost, a tím rozvinout a podpořit jejich chování a postoje ke zdravému způsobu života a celoživotní odpovědnosti za své zdraví.

Naprostá většina středních škol (88,3 %) vzdělává žáky v tématech ochrany zdraví více než okrajově. Prezentované informace se tedy vztahují k těmto školám.

Graf č. 18 Organizace vzdělávání žáků v oblasti ochrany zdraví ve středním vzdělávání – podíl škol (v %)

Naprostá většina středních škol (93 %) organizuje vzdělávání žáků v oblasti ochrany zdraví zařazením obsahu do jiných předmětů. Projekty zaměřené na ochranu zdraví organizuje 22,4 % škol. Samostatný předmět zaměřený na ochranu zdraví má 12,5 % středních škol. Jiný způsob uvedlo 6,7 % škol (často jde o školení, besedy a přednášky, méně často o sportovní a lyžařské kurzy, nácvik první pomoci nebo tematický den).

Tabulka č. 54 Zařazení tématu ochrany zdraví do předmětů – podíl škol (v %)

Předměty	podíl
biologie	56,4
tělesná výchova	88,3
fyzika	12,4
chemie	27,8
občanská výchova/společenské vědy	60,9
odborné předměty	47,5
jiný předmět – jaký	16,8

Téma ochrany zdraví je ve středních školách nejčastěji zařazováno do tělesné výchovy (88,3 % škol), často je zařazováno také do občanské výchovy (60,9 % škol) a biologie (56,4 % škol). V necelé polovině středních škol je ochrana zdraví součástí odborných předmětů (47,5 % škol).

Tabulka č. 55 Zařazení problematiky ochrany zdraví do ročníků – podíl škol (v %)

Ročník	podíl
1. ročník a odpovídající ročník víceletého gymnázia	92,7
2. ročník a odpovídající ročník víceletého gymnázia	89,7
3. ročník a odpovídající ročník víceletého gymnázia	79,1
4. ročník a odpovídající ročník víceletého gymnázia	56,5

Podobně jako OČBRMU, i problematika ochrany zdraví je zařazována nejčastěji do 1. a 2. ročníku (92,7 %, resp. 89,7 % škol) a nejméně do 4. ročníku středních škol (56,5 % škol).

Tabulka č. 56 Aprobace učitelů, kteří se větší měrou podílejí na vzdělávání žáků v oblasti ochrany zdraví – podíl škol (v %)

Aprobace	podíl
biologie	54,5
občanská výchova/společenské vědy	58,0
tělesná výchova	78,4
fyzika	13,7
chemie	30,3
zeměpis	6,3
dějepis	2,5
matematika	3,1
cizí jazyk	4,6
učitel odborných předmětů	45,5
ICT	6,6
speciální pedagogika	15,0
jiná aprobace	7,6
externí odborník s pedagogickým vzděláním	4,5
externí odborník bez pedagogického vzdělání	8,7

Učitelé, kteří se větší měrou podílejí na vzdělávání žáků v oblasti ochrany zdraví, mají v největší míře aprobaci tělesná výchova (78,4 % škol), dále pak občanská výchova (58 % škol), biologie (54,5 % škol), odborné předměty (45,5 % škol) a chemie (30,3 % škol).

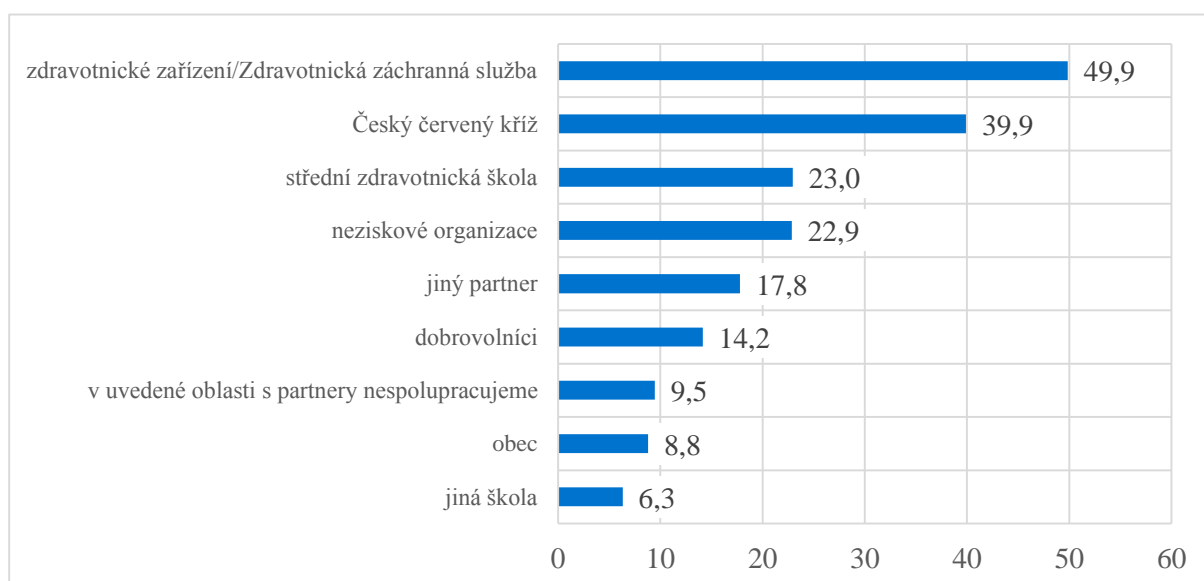
Tabulka č. 57 Učitelé témat ochrany zdraví – absolvování školení/kurzu v posledních 2 letech – podíl škol (v %)

Školení/kurz	podíl
organizovaný krajem nebo s jeho účastí	9,7
organizovaný Zdravotnickou záchrannou službou	19,3
organizovaný Českým červeným křížem	23,0
organizovaný Hasičským záchranným sborem nebo s jeho účastí	8,2
organizovaný NIDV v rámci DVPP	9,0
jiný v rámci DVPP	24,9
jiný mimo DVPP	25,2
žádný	22,9

V posledních 2 letech absolvovali učitelé témat ochrany zdraví v největší míře jiné kurzy s touto tematikou v rámci DVPP (24,9 % škol) a mimo DVPP (25,2 % škol), kurzy organizované Českým červeným křížem (23 % škol) a Zdravotnickou záchrannou službou (19,3 % škol). V menší míře se učitelé účastnili kurzů organizovaných krajem nebo s jeho účastí, NIDV v rámci DVPP a Hasičským záchranným sborem ČR nebo s jeho účastí. Žádného kurzu se v posledních 2 letech nezúčastnili učitelé z 22,9 % škol.

Pro vzdělávání v oblasti ochrany zdraví je důležitou podmínkou vlastnit pomůcky pro nácvik první pomoci a dále si zajišťovat materiály a podklady pro výuku. Celkem 52,4 % středních škol má k dispozici specifické pomůcky pro praktický nácvik první pomoci, 90,9 % středních škol si samo zajišťuje další materiály a podklady pro výuku v oblasti ochrany zdraví.

Graf č. 19 Spolupráce s partnery při vzdělávání žáků v oblasti ochrany zdraví – podíl škol (v %)

Střední školy spolupracují při vzdělávání žáků v oblasti ochrany zdraví nejčastěji se zdravotnickými zařízeními/Zdravotnickou záchrannou službou (49,9 % škol) a Českým červeným křížem (39,9 % škol). Častá je také spolupráce se střední zdravotnickou školou (23 % škol).

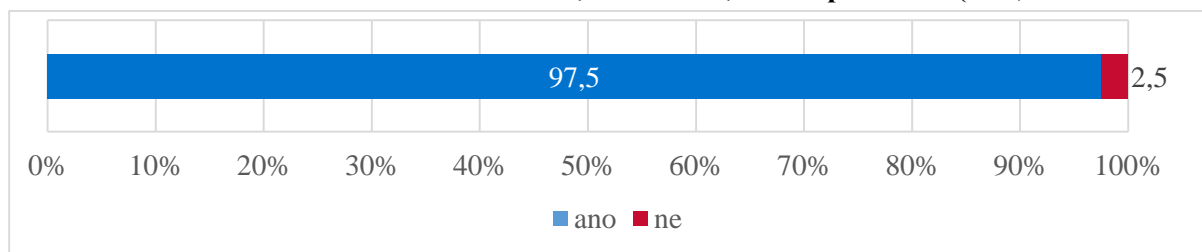
škol) a neziskovými organizacemi (22,9 % škol). V menší míře spolupracují s jinými partnery, s dobrovolníky, obcí a jinými školami. Necelá desetina škol s žádnými partnery v oblasti ochrany zdraví nespolupracuje.

7 Vzdelávání v oblasti bezpečnosti – souhrnná zjištění

7.1 Vzdelávání v oblasti bezpečnosti v předškolním vzdělávání

K zajištění kvalitního vzdělávání dětí v oblastech bezpečnosti je potřeba důsledná příprava pedagogických pracovníků mateřských škol. Názor dotazovaných ředitelů na přínosnost této přípravy ukazuje následující graf.

Graf č. 20 Považujete za přínosné, aby pedagogická příprava budoucích učitelů MŠ zahrnovala také oblasti DV, OČBRMU, OZ? – podíl škol (v %)

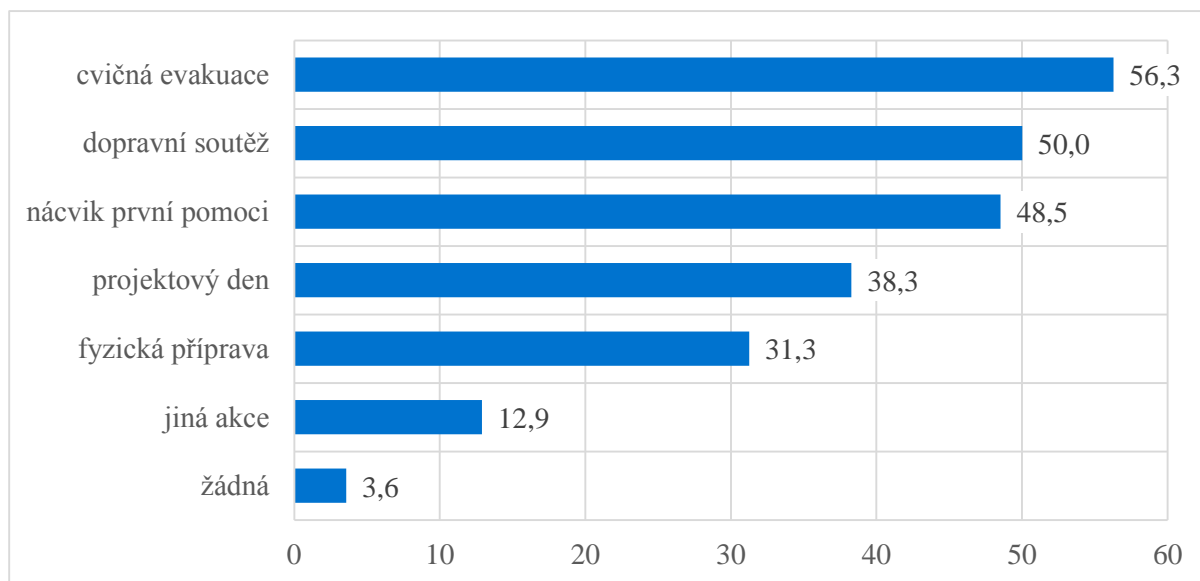
Téměř všichni oslovení ředitelé mateřských škol (97,7 %) považují za přínosné, aby fakulty připravovaly budoucí učitele také pro kvalifikaci v oblastech dopravní výchovy, OČBRMU a ochrany zdraví.

Graf č. 21 Využívané metody a formy ke vzdělávání dětí v oblastech DV, OČBRMU, OZ – podíl škol (v %)

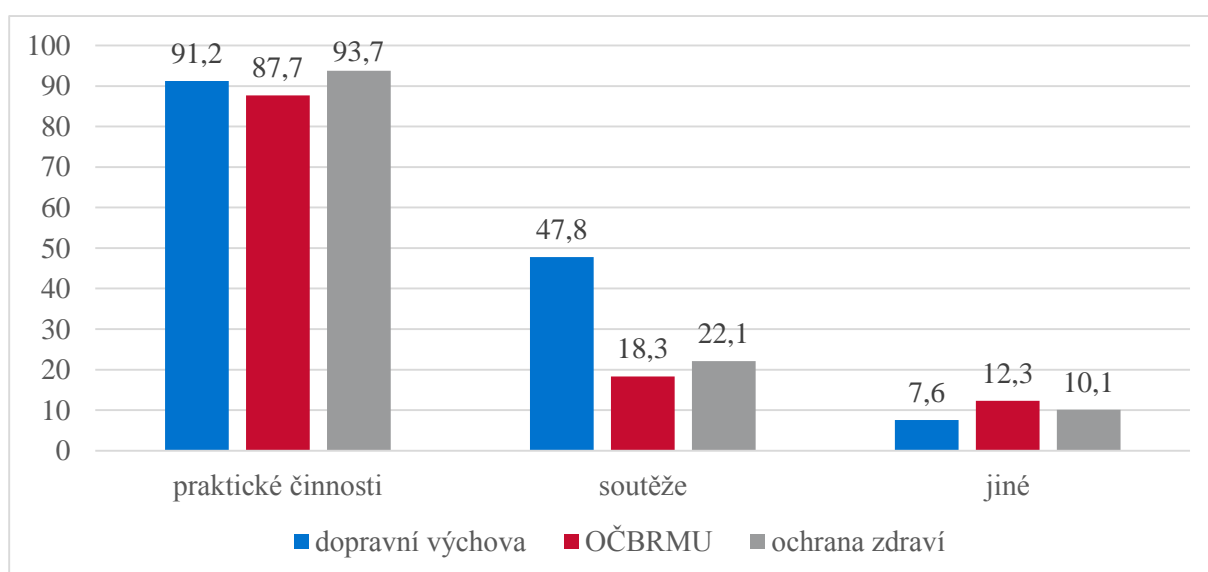
K nejčastějším metodám a formám využívaným k výchově a vzdělávání dětí v oblastech bezpečnosti patří hry a soutěže (83,7 % škol), exkurze a zážitkové vyučování (71,9 % škol), praktická cvičení a nácviky a projektové dny (66 % škol) a besedy (53 % škol). Třetina mateřských škol využívá externí vzdělávací programy a pořádá akce s rodiči dětí/partnerskými subjekty.

Graf č. 22 Provedené druhy akcí a praktických cvičení dětí v oblastech DV, OČBRMU, OZ ve školním roce 2014/2015 – podíl škol (v %)

Přibližně polovina mateřských škol ve školním roce 2014/2015 provedla v rámci akcí a praktických cvičení dětí v oblastech dopravní výchovy, OČBRMU a ochrany zdraví cvičnou evakuaci (56,3 % škol), účastnila se dopravních soutěží (50 % škol) a provedla nácvik první pomoci (48,5 % škol). V menší míře školy realizovaly projektový den (38,3 % škol) a fyzickou přípravu (31,3 %). Jako jiné akce školy nejčastěji uváděly exkurze a besedy, dny s policií, hasiči a zdravotníky, zdravotní projekty (např. preventivní program dentální hygieny Zdravý úsměv, projekt studentů medicíny pro mateřské školy Medvídková nemocnice, projekt na předcházení zrakových onemocnění Lví očko apod.) a aktivity na dopravním hřišti. Žádné akce ani praktická cvičení dětí v oblastech dopravní výchovy, OČBRMU a ochrany zdraví nepořádalo 3,6 % mateřských škol.

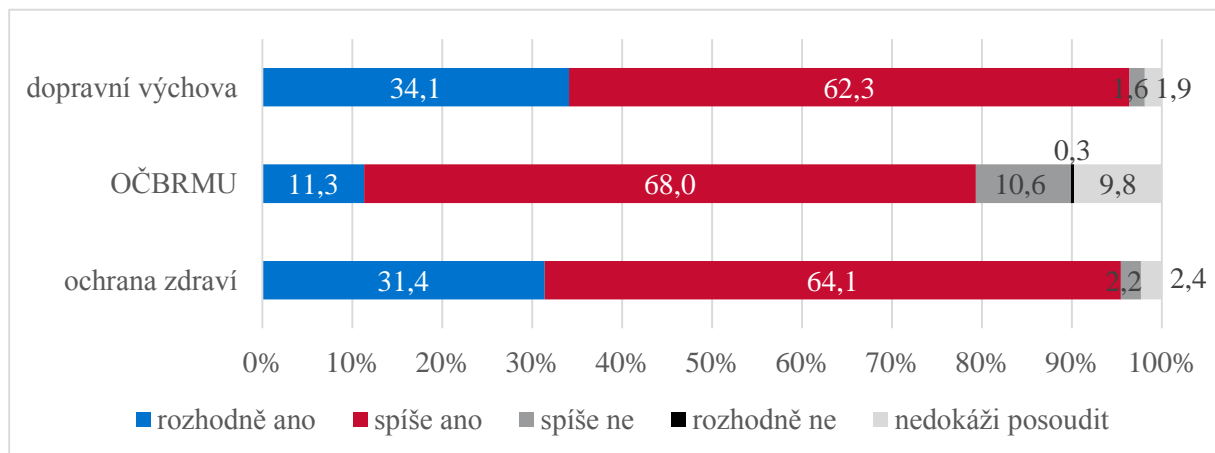
Graf č. 23 Ověřování znalostí a dovedností dětí v oblastech DV, OČBRMU, OZ – podíl škol (v %)

Většina mateřských škol ověřuje znalosti a dovednosti dětí v oblastech dopravní výchovy, OČBRMU a ochrany zdraví formou praktických činností. Necelá polovina škol využívá

pro ověření znalostí a dovedností v dopravní výchově soutěže, v oblastech OČBRMU a ochrany zdraví soutěže využívá přibližně pětina mateřských škol.

Graf č. 24 Osvojují si děti dostatečně znalosti a dovednosti v oblasti DV, OČBRMU, OZ? – podíl škol (v %)

Téměř ve všech mateřských školách si děti dostatečně osvojují znalosti a dovednosti v oblasti dopravní výchovy (96,4 % škol) a ochrany zdraví (95,4 % škol), v oblasti ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí pak v necelých 80 % škol.

7.2 Vzdelávání v oblasti bezpečnosti v základním vzdělávání

Vzhledem k zavedení nových témat v oblasti bezpečnosti, rozšíření některých stávajících témat RVP ZV a různému věkovému složení pedagogického sboru (a s tím související různou mírou zahrnutí témat bezpečnosti do pregraduální přípravy) se může odlišovat míra připravenosti jednotlivých učitelů na výuku těchto problematik. Při inspekční činnosti tak bylo zjišťováno také to, jakým způsobem (a zda vůbec) byli učitelé na výuku témat dopravní výchovy, OČBRMU, ochrany zdraví, případně POKOS připravováni na vysoké škole a zda školy považují za přínosné, aby tato témata byla součástí přípravy učitelů.

Tabulka č. 58 Jakou formou jste byl v rámci výuky/přípravy na VŠ seznámen s výukou problematik bezpečnosti (OČBRMU, DV, OZ, popř. POKOS)? – podíl škol (v %)

Forma přípravy	podíl
samostatné přednášky, cvičení, semináře	27,9
začleněním problematiky do jiných souvisejících témat	36,5
tato témata nebyla součástí mé přípravy na VŠ	35,6

Nejčastěji byli učitelé ve školách navštívených při prezenční inspekční činnosti, kteří vyučují témata dopravní výchovy, OČBRMU, ochrany zdraví, popř. POKOS, seznámeni na vysoké škole s výukou těchto témat v rámci jiných souvisejících témat (v 36,5 % škol). V podobném podílu škol nebyli vyučující k výuce těchto témat na vysoké škole vůbec připravováni. Učitelé v 27,9 % škol byli s těmito tématy seznamováni na vysoké škole formou samostatných přednášek, cvičení a seminářů.

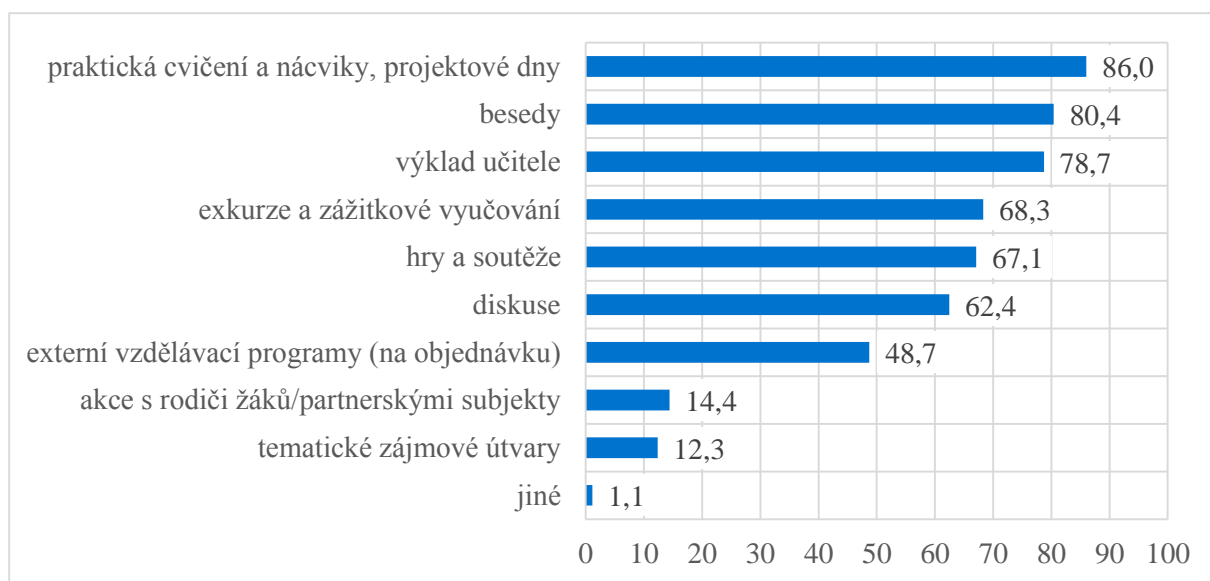
Tabulka č. 59 Považujete za přínosné, aby pedagogické fakulty připravovaly budoucí učitele pro kvalifikaci v oblastech DV, POKOS, OČBRMU, OZ? – podíl škol (v %)

Příprava učitelů	ZŠ jen s 1. stupněm	ZŠ plně organizovaná	VG – nižší stupeň	celkem
ano – kvalifikace pro 2. stupeň ZŠ	27,3	70,0	79,6	57,1
ano – zařazení témat do přípravy učitelů 1. stupně ZŠ	88,5	77,9	24,6	77,6
ne	4,6	12,7	14,5	10,3

Ředitelé většiny škol považují za přínosné, aby byli budoucí učitelé připravováni na fakultách pro kvalifikaci v oblastech dopravní výchovy, POKOS, OČBRMU a ochrany zdraví (za přínosné to nepovažuje jen přibližně desetina ředitelů). Ve větší míře to považují za přínosné ředitelé škol jen s 1. stupněm oproti plně organizovaným školám a víceletým gymnáziím.

Dále bylo zjišťováno, jaké metody a formy výuky školy, resp. učitelé předmětů, ve kterých se témata bezpečnosti vyučují, využívají. Ukázalo se, že školy využívají v největší míře kombinaci praktického nácviku dovedností a teoretické výuky (podrobněji viz následující graf).

Graf č. 25 Využívané metody a formy ke vzdělávání žáků v oblastech DV, OČBRMU, OZ – podíl škol (v %)

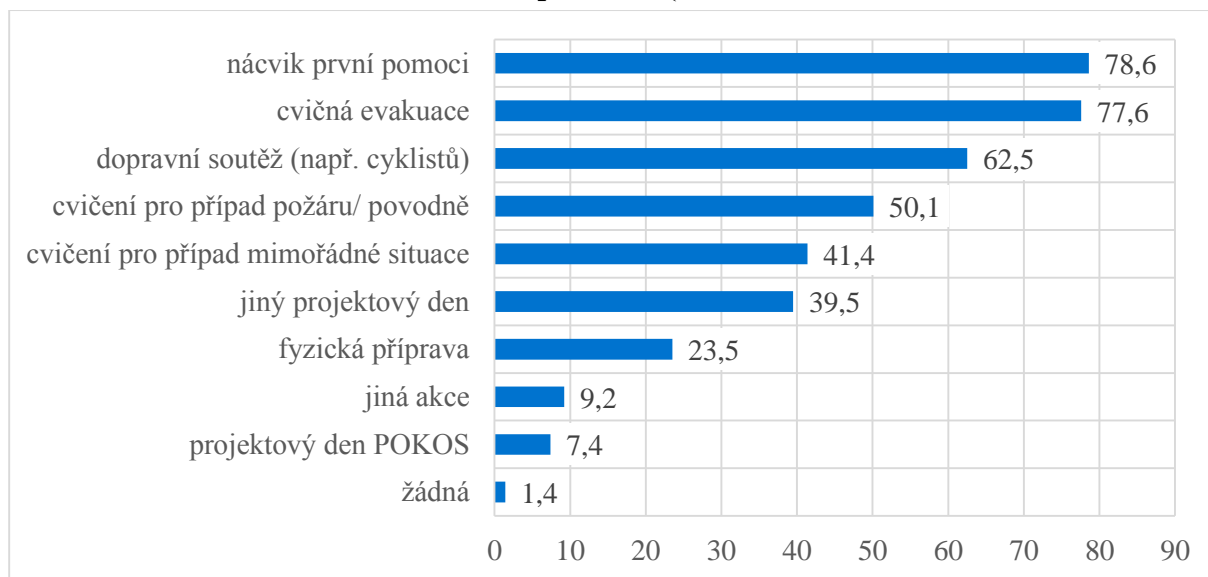

Nejvyšší podíl škol využívá pro výuku témat v oblasti bezpečnosti praktická cvičení, nácviky a projektové dny (86 % škol), besedy (80,4 % škol) a výklad učitele (78,7 % škol). V o trochu menší míře jsou realizovány exkurze a zážitkové vyučování (68,3 %), hry a soutěže (67,1 %) a diskuse (62,4 %). Necelá polovina škol využívá externí vzdělávací programy (na objednávku).

Největší rozdíly mezi základními školami a víceletými gymnázii jsou ve využití her a soutěží a externích vzdělávacích programů na objednávku (obě formy jsou víceletými gymnázii využívány v menší míře).

Jak vyplývá z výše uvedených zjištění, nejčastější formou výuky témat v oblasti bezpečnosti byla praktická cvičení, nácviky a projektové dny. Následující graf zobrazuje, o jaké akce a praktická cvičení konkrétně šlo.

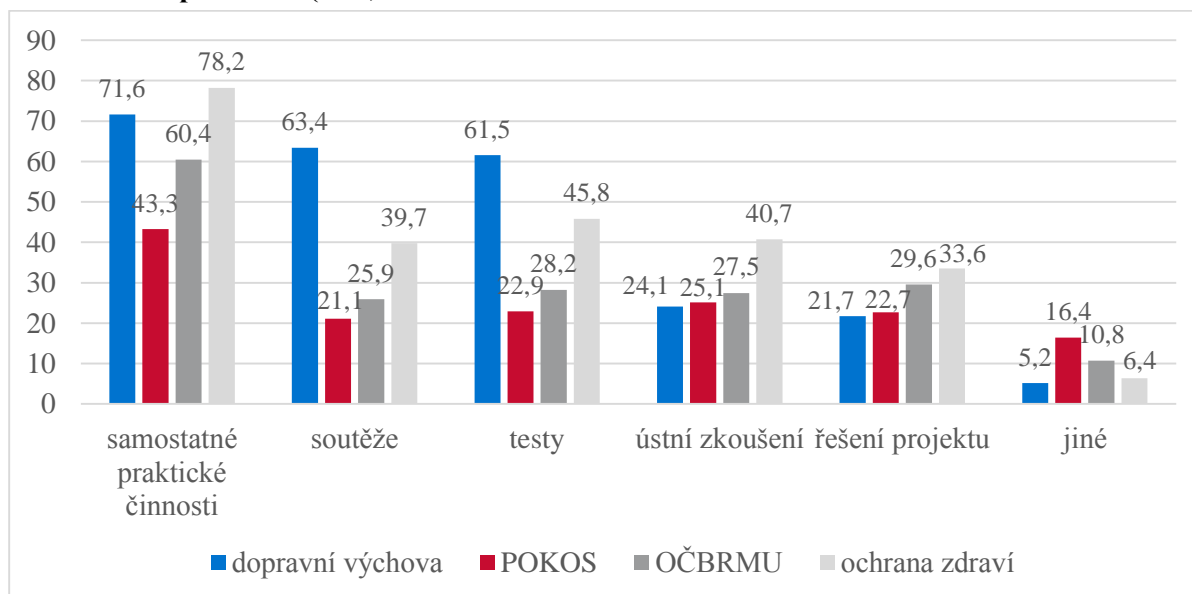
Graf č. 26 Provedené druhy akcí a praktických cvičení žáků v oblastech DV, OČBRMU, OZ ve školním roce 2014/2015 – podíl škol (v %)

Nejvyšší podíl škol uskutečnil ve školním roce 2014/2015 nácvik první pomoci (78,6 % škol) a cvičnou evakuaci (77,6 % škol), dále se školy účastnily dopravních soutěží (62,5 % škol) a cvičení pro případ požáru/povodně (50,1 % škol). Cvičení pro případ mimořádné situace a jiné projektové dny realizují přibližně dvě pětiny škol.

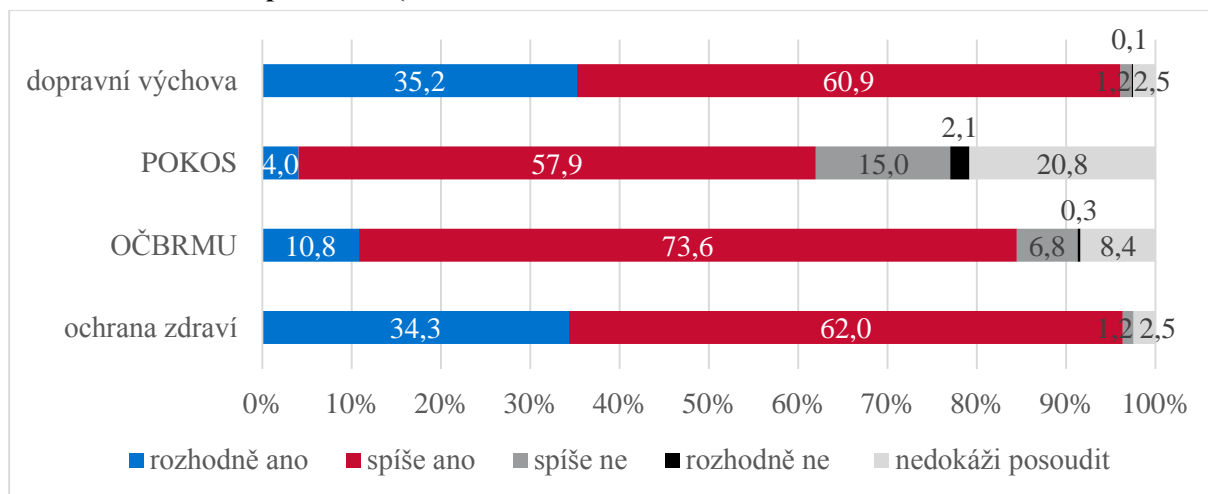
S výjimkou dopravních soutěží, které realizuje výrazně nižší podíl víceletých gymnázií (10,3 % škol), se od sebe činnosti v jednotlivých typech škol výrazně neliší.

Graf č. 27 Ověřování znalostí a dovedností žáků v oblastech DV, POKOS, OČBRMU, OZ – podíl škol (v %)

Pro ověřování znalostí a dovedností v tématech bezpečnosti jsou v nejvyšším podílu oslovených škol využívány samostatné praktické činnosti, v dopravní výchově také soutěže a testy (především v základních školách, víceletá gymnázia je využívají ve výrazně menší míře). Ústní zkoušení a řešení projektu jsou pro ověření znalostí žáků využívány nejčastěji v tématech ochrany zdraví.

Graf č. 28 Osvojují si žáci dostatečně znalosti a dovednosti v oblasti DV, POKOS, OČBRMU, OZ? – podíl škol (v %)

V přibližně 96 % škol si podle názoru ředitelů žáci dostatečně osvojují znalosti a dovednosti v oblasti dopravní výchovy a ochrany zdraví. Znalosti a dovednosti v tématech OČBRMU si dostatečně osvojují žáci v 84,4 % škol, v oblasti POKOS je to v 61,9 % škol, přičemž v pětina škol to ředitelé nedokázali posoudit (POKOS více než okrajově vyučuje 36,9 % škol). Významnější rozdíl mezi základními školami a víceletými gymnázii byl zaznamenán v osvojování znalostí a dovedností v dopravní výchově (ve vyšším podílu ZŠ si žáci podle názoru ředitelů rozhodně osvojují znalosti a dovednosti v dopravní výchově).

Ve většině škol navštívených při prezenční inspekční činnosti učitelé preferují začlenění problematiky bezpečnosti (OČBRMU, DV, ochrana zdraví, popř. POKOS) do více předmětů, naopak jeden společný předmět by za nevhodnější považovali učitelé v 9,5 % škol.

Tabulka č. 60 Hodnocení kvality dostupných učebnic a pomůcek na téma bezpečnost – podíl škol (v %)

Kvalita dostupných učebnic a pomůcek	podíl
aktuální používané učebnice a pomůcky plně vyhovují potřebám vzdělávání	23,1
používané učebnice a pomůcky vyhovují, avšak není jich k dispozici dostatečné množství	23,1
používané učebnice a pomůcky částečně vyhovují, je však potřeba inovace	47,1
aktuální používané učebnice a pomůcky potřebám vzdělávání nevyhovují	6,7

V necelé polovině škol se vyučující témat bezpečnosti domnívají, že používané učebnice a pomůcky vyhovují, je však třeba inovací. Jako plně vyhovující hodnotí učebnice a pomůcky učitelé v 23,1 % škol a ve stejném podílu škol je hodnotí jako vyhovující, ale není jich k dispozici dostatečné množství. Aktuální používané učebnice a pomůcky potřebám vzdělávání nevyhovují dle názoru učitelů v 6,7 % škol.

7.3 Vzdělávání v oblasti bezpečnosti ve středním vzdělávání

Vzhledem k zavedení témat v oblasti bezpečnosti v RVP G a v RVP pro obory odborného vzdělávání a vzhledem k různému věkovému složení pedagogického sboru (a s tím související různou mírou zahrnutí témat bezpečnosti do pregraduální přípravy) se může odlišovat míra připravenosti jednotlivých učitelů na výuku těchto problematik. Při inspekční činnosti bylo zjišťováno, jakými způsoby (a zda vůbec) byli učitelé na výuku témat výchovy k bezpečnosti

v dopravě, OČBRMU a ochrany zdraví připravování na vysoké škole a zda školy považují za přínosné, aby tato témata byla součástí přípravy učitelů.

Tabulka č. 61 Jakou formou jste byl v rámci výuky/přípravy na VŠ seznámen s výukou problematik bezpečnosti (OČBRMU, DV, OZ)? – podíl škol (v %)

Forma přípravy	podíl
samostatné přednášky, cvičení, semináře	31,8
začleněním problematiky do jiných souvisejících témat	18,2
tato témata nebyla součástí mé přípravy na VŠ	50,0

V rámci výuky/přípravy na vysoké škole nebyla s výukou témat bezpečnosti seznámena polovina učitelů. Samostatné přednášky, cvičení a semináře absolvovalo na vysoké škole 31,8 % učitelů. S tématy bezpečnosti začleněnými do jiných souvisejících témat bylo seznámeno 18,2 % učitelů.

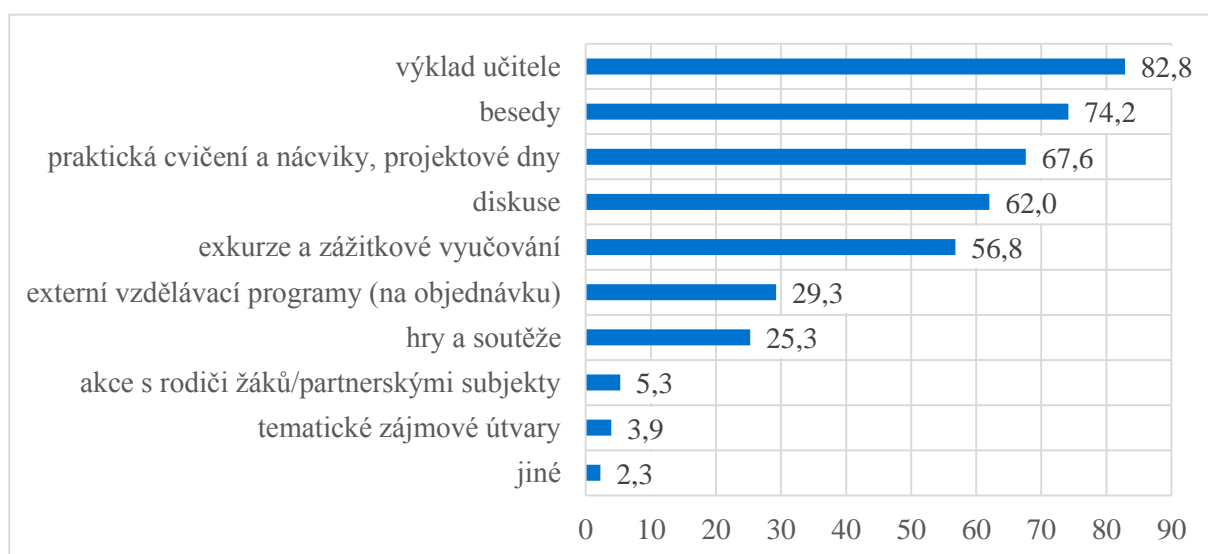
Tabulka č. 62 Považujete za přínosné, aby pedagogické fakulty připravovaly budoucí učitele pro kvalifikaci v oblastech DV, OČBRMU, OZ? (v %) – podíl škol (v %)

Příprava učitelů	podíl
ano – pro všechny odborné kvalifikace učitelů	47,7
ano – pro vybrané odborné kvalifikace učitelů	43,7
ne	9,6

Přípravou budoucích učitelů pro kvalifikaci v oblastech výchovy bezpečnosti v dopravě, OČBRMU, ochrany zdraví by se měly zabývat fakulty připravující učitele. Celkem 47,7 % ředitelů středních škol považuje za přínosné, aby fakulty připravovaly všechny budoucí učitele pro kvalifikaci v oblastech bezpečnosti. Vzdělávání v oblastech bezpečnosti pro vybrané odborné kvalifikace učitelů pokládá za přínosné 43,7 % škol. Necelá desetina středních škol nepovažuje za přínosné, aby fakulty budoucí učitele v oblastech bezpečnosti vůbec vzdělávaly.

Dále bylo zjišťováno, jaké metody a formy výuky využívají učitelé předmětů, ve kterých se témata bezpečnosti vyučují. Ukázalo se, že učitelé v největší míře předávají teoretické poznatky a provádějí nácviky praktických dovedností (podrobněji viz následující graf).

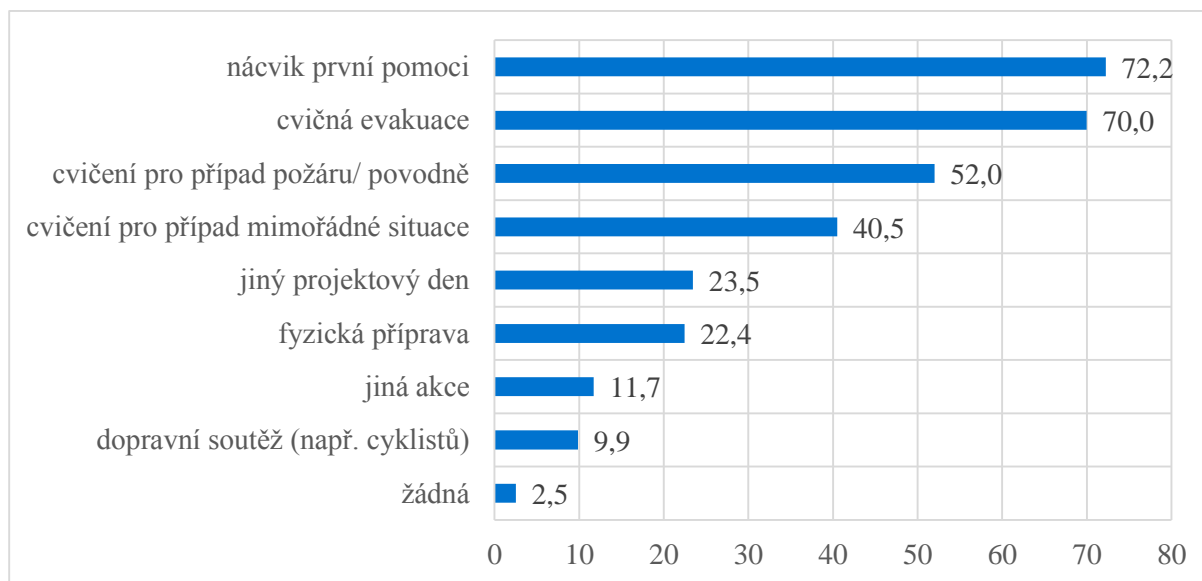
Graf č. 29 Využívané metody a formy ke vzdělávání žáků v oblastech DV, OČBRMU, OZ – podíl škol (v %)

K nejčastějším metodám a formám vzdělávání žáků v oblastech bezpečnosti patří výklad učitele (82,8 % škol), besedy (74,2 % škol), praktická cvičení, nácviky a projektové dny (67,6 %), diskuze (62 % škol), exkurze a zážitkové vyučování (56,8 % škol). Méně často byly využívány externí vzdělávací programy (29,3 % škol) a hry a soutěže (25,3 % škol).

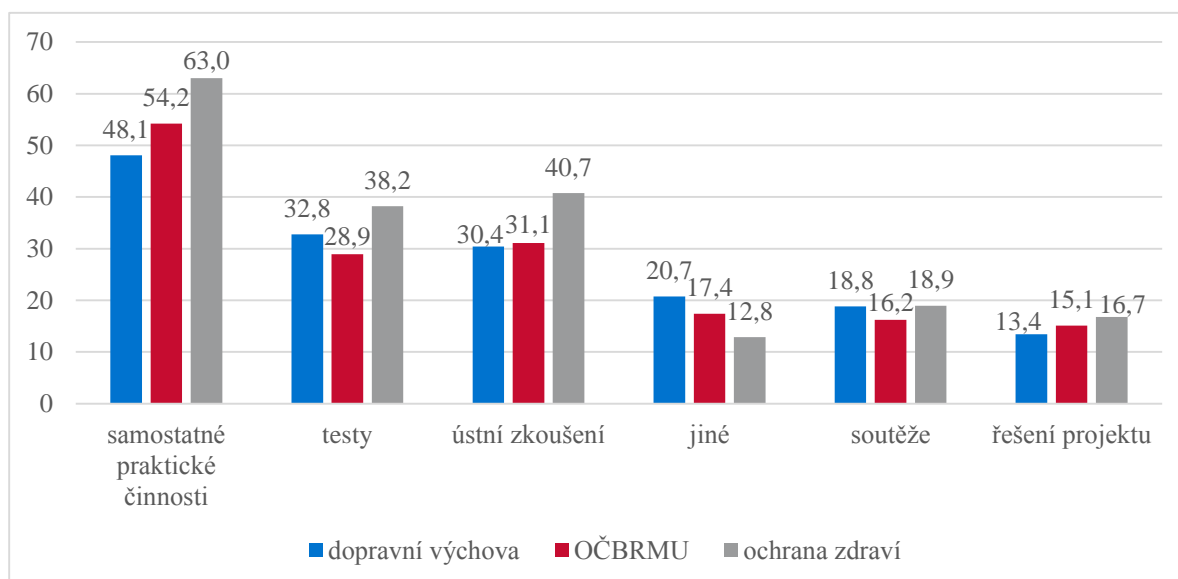
Následující graf zobrazuje provedené druhy akcí a praktických cvičení žáků v oblastech bezpečnosti ve středních školách.

Graf č. 30 Provedené druhy akcí a praktických cvičení žáků v oblastech DV, OČBRMU, OZ ve školním roce 2014/2015 – podíl škol (v %)

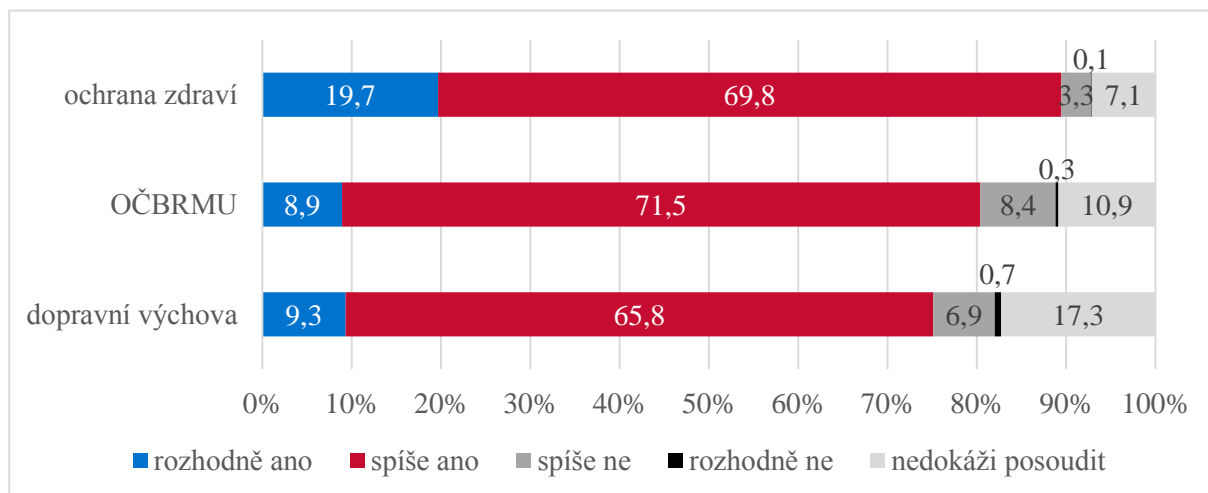
Z akcí a praktických cvičení žáků v tématech bezpečnosti provedly střední školy ve školním roce 2014/2015 nejčastěji nácvik první pomoci (72,2 % škol) a cvičnou evakuaci (70 % škol), dále pak cvičení pro případ požáru/povodně (52 % škol) a cvičení pro případ mimořádné situace (40,5 % škol). V menší míře školy provedly jiný projektový den, fyzickou přípravu, dopravní soutěže a jiné akce.

Graf č. 31 Ověřování znalostí a dovedností dětí v oblastech DV, OČBRMU, OZ – podíl škol (v %)

Ověřování znalostí a dovedností v oblastech DV, OČBRMU, OZ probíhá nejčastěji formou samostatné praktické činnosti, ústním zkoušením a testy, v menší míře soutěžemi a řešením projektů.

Graf č. 32 Osvojují si žáci dostatečně znalosti a dovednosti v oblasti DV, OČBRMU, OZ? – podíl škol (v %)

Ve více než třech čtvrtinách škol si podle názoru ředitelů žáci dostatečně osvojují znalosti a dovednosti v oblasti výchovy k bezpečnosti v dopravě, v oblasti OČBRMU pak přibližně v 80 % škol a v oblasti ochrany zdraví v necelých 90 % škol.

Většina středních škol navštívených při prezenční inspekční činnosti považuje za nejvhodnější začlenit výuku oblastí bezpečnosti (OČBRMU, DV, ochrana zdraví) do více předmětů (72,7 % škol). Ostatní školy (27,3 % škol) by upřednostnily začlenění témat bezpečnosti do jednoho společného předmětu.

Tabulka č. 63 Hodnocení kvality dostupných učebnic a pomůcek na téma bezpečnost – podíl škol (v %)

Kvalita dostupných učebnic a pomůcek	podíl
aktuální používané učebnice a pomůcky plně vyhovují potřebám vzdělávání	18,2
používané učebnice a pomůcky vyhovují, avšak není jich k dispozici dostatečné množství	18,2
používané učebnice a pomůcky částečně vyhovují, je však potřeba inovace	36,4
aktuální používané učebnice a pomůcky potřebám vzdělávání nevyhovují	27,3

Střední školy jsou méně spokojené s kvalitou učebnic a pomůcek k tématům bezpečnosti. Aktuální používané učebnice a pomůcky nevyhovují 27,3 % škol. Více než třetině škol vyhovují částečně, potřebují ale inovovat. Jako plně vyhovující hodnotí používané učebnice a pomůcky 18,2 % škol. Stejnému podílu škol používané učebnice vyhovují, avšak nemají k dispozici dostatečné množství.

8 Závěry

Předškolní vzdělávání

- Většina škol v předškolním vzdělávání se více než okrajově věnuje dopravní výchově (92,8 % škol) a ochraně zdraví (91,7 % škol).
- 70,2 % mateřských škol se zabývá problematikou ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí.

- U všech témat bezpečnosti (dopravní výchova, OČBRMU, ochrana zdraví) převažuje zařazení obsahu v rámci integrovaných bloků a výuku zajišťují především učitelé.
- V posledních dvou letech se učitelé témat bezpečnosti účastnili nejvíce kurzů a školení v oblasti ochrany zdraví (67,6 % škol), ve více než dvou pětinach škol se učitelé zapojili do vzdělávání v OČBRMU, naopak školení věnované dopravní výchově navštívili učitelé jen v 29,4 % škol.
- Z metod a forem vzdělávání v bezpečnosti převažují hry a soutěže, exkurze a zážitkové vyučování a praktická cvičení a projektové dny.
- Z provedených akcí a praktických cvičení organizoval nejvyšší podíl škol cvičnou evakuaci, dopravní soutěže a nácvik první pomoci.
- Pro ověřování znalostí a dovedností v tématech bezpečnosti jsou nejčastěji využívány praktické činnosti.

Základní vzdělávání

- Většina škol v základním vzdělávání se více než okrajově věnuje ochraně zdraví (94,9 % škol) a dopravní výchově (94,5 % škol, přičemž ve víceletých gymnáziích zařazují dopravní výchovu více než okrajově v 54 % škol).
- Podobně vysoký podíl škol se zabývá ochranou člověka za běžných rizik a mimořádných událostí (91,3 %).
- Naopak u přípravy občanů k obraně státu převažuje spíše okrajové zařazení do výuky (63,1 % škol).
- U všech témat bezpečnosti (DV, POKOS, OČBRMU, OZ) převažuje zařazení obsahu do jiných předmětů (učitelům ve většině navštívených škol tento stav vyhovuje).
- V dopravní výchově je to nejčastěji do prvouky na 1. stupni a občanské výchovy a tělesné výchovy na 2. stupni a v odpovídajících ročnících víceletých gymnázií. Témata POKOS jsou v největší míře obsažena v občanské výchově na 2. stupni a na 1. stupni ve vlastivědě. OČBRMU je nejčastěji součástí prvouky a občanské výchovy a ochrana zdraví je zařazena do přírodovědných předmětů (prvouka, přírodověda, přírodopis, biologie) a tělesné výchovy.
- Zatímco dopravní výchova převažuje na 1. stupni, témata POKOS, OČBRMU a ochrany zdraví jsou vyučována rovnoměrně na obou stupních.
- Aprobace vyučujících témat v oblasti bezpečnosti převážně odpovídají předmětům, kam jsou tato témata zařazována.
- V posledních dvou letech se učitelé témat bezpečnosti účastnili nejvíce kurzů a školení v oblasti ochrany zdraví (69,3 % škol), ve dvou pětinach škol se učitelé zapojili do vzdělávání v dopravní výchově a OČBRMU, naopak kurz POKOS navštívili učitelé jen v 26,3 % škol.
- S externími partnery spolupracují školy nejčastěji v dopravní výchově (97,5 %), výuce témat OČBRMU (94,5 %) a při vzdělávání v oblasti ochrany zdraví (91,1 % škol). Naopak při výuce POKOS 47,1 % škol partnery nevyužívá.
- Z metod a forem výuky v oblasti bezpečnosti převažují praktická cvičení, nácviky, projektové dny, besedy a výklad učitele.
- Z provedených akcí a praktických cvičení organizoval nejvyšší podíl škol nácvik první pomoci, cvičnou evakuaci, dopravní soutěže a cvičení pro případ požáru či povodně.
- Pro ověřování znalostí a dovedností v tématech bezpečnosti jsou nejčastěji využívány samostatné praktické činnosti.

Střední vzdělávání

- Většina středních škol se více než okrajově věnuje ochraně zdraví (88,3 %) a ochraně člověka za běžných rizik a mimořádných událostí (82,4 %).
- Necelá polovina středních škol se zabývá vzděláváním k bezpečnosti v dopravě (46,1 %).
- U všech témat bezpečnosti (DV, OČBRMU, OZ) převažuje zařazení obsahu do jiných předmětů.
- Výchova k bezpečnosti v dopravě je zahrnována nejčastěji do občanské výchovy, tělesné výchovy a odborných předmětů, témata OČBRMU jsou nejčastěji zařazena do občanské výchovy a tělesné výchovy, v menší míře do odborných předmětů, chemie a biologie a ochrana zdraví je součástí tělesné výchovy, občanské výchovy, biologie a odborných předmětů.
- Aprobace vyučujících témat v oblastech bezpečnosti převážně odpovídají předmětům, kam jsou tato témata zařazována.
- V posledních dvou letech se učitelé témat bezpečnosti účastnili nejvíce kurzů a školení v oblasti ochrany zdraví (77,1 % škol), v 58,3 % škol se učitelé zapojili do vzdělávání v OČBRMU, v 45,4 % škol se učitelé účastnili kurzů a školení ve vzdělávání k bezpečnosti v dopravě.
- Střední školy spolupracují velmi často s externími partnery – v oblasti ochrany zdraví (90,5 %), v tématech OČBRMU (88,9 %) a ve výchově k bezpečnosti v dopravě (87,4 %).
- Z metod a forem výuky bezpečnosti převažují výklad učitele, besedy, praktická cvičení a nácviky, projektové dny, diskuze, exkurze a zážitkové vyučování.
- Z provedených akcí a praktických cvičení organizoval nejvyšší podíl škol nácvik první pomoci, cvičnou evakuaci, cvičení pro případ požáru či povodně a cvičení pro případ mimořádné situace.
- Pro ověřování znalostí a dovedností v tématech bezpečnosti jsou nejčastěji využívány samostatné praktické činnosti.

9 Doporučení

S ohledem na výše prezentované výsledky inspekční činnosti Česká školní inspekce doporučuje:

- V průběhu vzdělávání věnovat adekvátní pozornost rovnoměrně všem bezpečnostním tématům.
- Podporovat DVPP ve všech bezpečnostních tématech.
- Začleňovat bezpečnostní témata do pregraduální přípravy učitelů.

Seznam zkratk

BESIP	bezpečnost silničního provozu
ČR	Česká republika
ČŠI	Česká školní inspekce
DV	dopravní výchova
DVPP	další vzdělávání pedagogických pracovníků
HZS ČR	Hasičský záchranný sbor České republiky
ICT	informační a komunikační technologie
MŠ	mateřská škola
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
NIDV	Národní institut dalšího vzdělávání
POKOS	Příprava občanů k obraně státu
PV	předškolní vzdělávání
OČBRMU	ochrana člověka za běžných rizik a mimořádných událostí
OZ	ochrana zdraví
RVP PV	Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání
RVP ZV	Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání
RVP G	Rámcový vzdělávací program pro gymnázia
SV	střední vzdělávání
SW	software
ŠVP	školní vzdělávací program
VG	víceleté gymnázium
ZŠ	základní škola
ZV	základní vzdělávání